ADLİYE CERİDESİ

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur.

Sene: 10 Şubat 1932 Sayı: 115

RESMÎ KISIM

ADLİYE TEVCİHATI

Karar numarası: 17

300 lira tahsisatlı Diyarbekir adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı Ordu asliye reisi Murat Hulûsi,

300 lira tahsisatlı Siirt adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (45) lira maaşlı Malatya hâkimlerinden İbrahim,

300 lira tahsisatlı Van adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (45) lira maaşlı İsparta reisi Hasbi,

300 lira tahsisatlı Kars adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı Erzurum ağır ceza reisi Remzi,

300 lira tahsisatlı Trabzon adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı Ankara asliye ceza reisi Cafer Kâmil,

300 lira tahsisatlı Sinop adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı Balıkesir hâkimlerinden Yahya Sezai,

300 lira tahsisatlı İstanbul adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (70) lira maaşlı Samsun mahkemesi reisi Fevzi,

KİTÜPHANE-ANKARA

300 lira tahsisatlı İstanbul adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı baş müddei umumî muavinlerinden Refik,

300 lira tahsisatlı Lüleburgaz adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (45) lira maaşlı İstanbul sulh hâkimlerinden Zeynelâbidin,

300 lira tahsisatlı Balıkesir adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı İstanbul mahkemei asliye azasından Mehmet Kemal,

300 lira tahsisatlı İzmir adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (45) lira maaşlı adliye vekâleti ceza işleri müdür muavini Hamdi,

300 lira tahsisatlı Muğla adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı İzmir ağır ceza azasından Edip,

300 lira tahsisatlı Antalya adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı baş müddei umumî muavinlerinden Atıf,

300 lira tahsisatlı Adana adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı Aydın reisi Mehmet Nuri,

300 lira tahsisatlı Malatya adlî ihtisas mahkemesi hâkimliğine (40) lira maaşlı İstanbul sulh hâkimlerinden Hüseyin Fehmi,

250 lira tahsisatlı Diyaribekir adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (40) lira maaşlı Çorum müddei umumisi Hidayet,

250 lira tahsisatlı Siirt adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (45) lira maaşlı İçel müddei umumisi İlhami,

250 lira tahsisatlı Van adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (35) lira maaşlı Aksaray müddei umumisi Muzaffer,

250 lira tahsisatlı Kars adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (55) lira maaşlı Manisa müddei umumisi Kâmil,

250 lira tahsisatlı Trabzon adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (45) lira maaşlı Ankara müddei umumî muavinlerinden Hayrettin Şakir,

250 lira tahsisatlı Sivas adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (40) lira maaşlı İstanbul müddei umumî muavinlerinden Ahmet Lûtfi,

250 lira tahsisatlı Sinop adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (55) lira maaşlı Trabzon müddei umumisi Hasan Tahsin,

250 lira tahsisatlı İstanbul adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (55) lira maaşlı baş müddei umumî muavinlerinden Reşit,

250 lira tahsisatlı İstanbul adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (55) lira maaşlı Bursa müddei umumisi Muzaffer,

250 lira tahsisatlı Lüleburgaz adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (55) lira maaşlı Balıkesir müddei umumisi Ömer Cemil,

250 lira tahsisatlı Balıkesir adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (40) lira maaşlı Nevşehir reisi Rahmi,

250 lira tahsisatlı İzmir adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (55) lira maaşlı İstanbul asliye azasından Arif,

250 lira tahsisatlı Muğla adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (35) lira maaşlı İzmir müddei umumî muavinlerinden Ali Fuat,

250 lira tahsisatlı Antalya adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (55) lira maaşlı baş müddei umumî muavinlerinden Mustafa Nuri,

250 lira tahsisatlı Adana adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (45) lira maaşlı Alâiye reisi Mustafa,

250 lira tahsisatlı Malatya adlî ihtisas mahkemesi müddei umumiliğine (55) lira maaşlı Samsun müddei umumisi Hasan Tahsin,

150 lira tahsisatlı Trabzon adlî ihtisas mahkemesi mustantikliğine (35) lira maaşlı Araç hâkimlerinden Fahri,

150 lira tahsisatlı Sinop adlî ihtisas mahkemesi mustantikliğine (30) lira maaşlı Bursa birinci mustantiği Mustafa Zühtü,

150 lira tahsisatlı İstanbul adlî ihtisas mahkemesi mustantikliğine (30) lira maaşlı Ankara sulh hâkimlerinden Hakkı,

150 lira tahsisatlı İstanbul adlî ihtisas mahkemesi müstantikliğine (40) lira maaşlı Bartın müddei umumisi Salih Saffet,

150 lira tahsisatlı Lüleburgaz adlî ihtisas mahkemesi müstantikliğine (40) lira maaşlı İzmir müstantiklerinden Hüsamettin,

150 lira tahsisatlı balıkesir İhtisas mahkemesi müstantikliğine (40) lira maaşlı Edremit hâkimlerinden Mustafa İrfan,

150 lira tahsisatlı İzmir adlî ihtisas mahkemesi müstantikliğine (40) lira maaşlı Bergama müddei umumisi Mehmet Rifat,

150 lira tahsisatlı Muğla adlî ihtisas mahkemesi müstantikliğine (40) lira maaşlı Alaşehir hâkimlerinden Mehmet Fahrettin,

150 lira tahsisatlı Antalya adlî ihtisas mahkemesi müstantikliğine (40) lira maaşlı Ankara müstantiklerinden Necati,

150 lira tahsisatlı Adana adlî ihtisas Mahkemesi Müstantikliğine (40) lira maaşlı Dursunbey hâkimi Mustafa Zeki,

150 lira tahsisatlı Malatya adlî ihtisas Mahkemesi Müstantikliğine (35) lira maaşlı İsparta sulh hâkimi Kemal Beylerin intihaplarına karar verildi.

1 - 2 - 932

* * *

Karar numarası: 18

300 lira tahsisatlı Sivas adlî ihtisas Mahkemesi hâkimliğine (55) lira maaşlı Çorum asliye Mahkemesi reisi Sait,

150 lira tahsisatlı Diyarıbekir adlî ihtisas Mahkemesi Müstantikliğine (35) lira maaşlı Midyat hâkimi Mahmut Hayri,

150 lira tahsisatlı Sivas adlî ihtisas mahkemesi müstantikliğine (35) lira maaşlı Orhangazi Müddei umumisi Yusuf Cemal,

150 lira tahsisatlı Siirt adlî ihtisas mahkemesi müstantikliğine (40) lira maaşlı Diyarıbekir ceza hâkimi Nazım,

150 lira tahsisatlı Kars adlî ihtisas mahkemesi müstantikliğine (30) lira maaşlı Erzurum birinci müstantiği Ahmet Hamdi,

150 lira tahsisatlı Van adlî ihsisas mahkemesi müstantiklığine (35) lira maaşlı Van aza mülâzimi Nami Beylerin intihaplarına karar verildi.

24-2-932

* * *

Karar numarası: 19

Temyiz Baş Müddei umumî birinci sınıf muavinliğine bilâ harcirah İstanbul Müddei umumî muavinlerinden Rüstem Niyazi,

Temyiz Baş Müddei umumî birinci sınıf muavinliğine bilâ harcirah İstanbul sulh hâkimlerinden Mehmet Kemal,

Memyiz Baş Müddei umumî ikinci sınıf muavinliğine Temyiz Baş Müddei umumî üçüncü sınıf muavinlerinden Arif,

Temyiz Baş Müddei umumî ikinci sınıf muavinliğine Temyiz Baş Müddei umumî üçüncü sınıf muavinlerinden Osman Yümni.

Temyiz Baş Müddei umumî ikinci sınıf muavinliğine bilâ harcirah İstanbul sulh hâkimlerinden İbrahim Senih,

Afyon müddei umumiliğine bilâ harcirah Temyiz Baş Müddei umumî muavinlerinden Mehmet Tevfik,

Temyiz Baş Müddei umumî üçüncü sınıf muavinliğine Temyiz Baş Müddei umumî muavinlerinden Ömer Lûtfi,

Temyiz Baş Müddei umumî üçüncü sınıf muavinliğine Temyiz Baş Müddei umumi muavinlerinden Mustafa Remzi,

Temyiz Baş Müddei umumî üçüncü sınıf muavinliğine Beypazarı ceza hâkimi Hüseyin Rifat,

Temyiz Baş Müddei umumî üçüncü sınıf muavinliğine bilâ harcirah derecesini muhafa kaydile Ankara hâkimlerinden Şevki Beylerin intihaplarına karar verildi.

24-2-932

102

HEYETİ VEKİLE KARARLARI

Diyarbekirli Ali Rıza oğlu Şerafettinin Türk vatandaşlığından çıkarılmasına dair

Kararname No. 12118

Resmî izin almaksızın gönüllü olarak Fransız hizmeti askeriyesine giren Diyarbekir Vilâyeti Camii Nebi Mahallesi 151 numaralı hane üzerine nüfus kütüğüne kayıtlı müteveffa doktor Ali Riza Beyin oğlu 1317 Pasinler doğumlu Şerafettinin 1312 numaralı vatandaşlık kanununun 9 uncu maddesine tevfikan Türk vatandaşlığından çıkarılması: Dahiliye. Vekâletinin 31/12/1931 tarih ve 3246 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 3/1/1932 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olnumuştur. 3-1-1932

* * *

Seyrü sefer hakkında Dahiliye Vekâletince tanzim olunan talimatnamenin meriyete vazına dair

Kararname No. 12228

Seyrisefer hakkında tanzim olunan merbut talimatnamenin mer'iyete vaz'ı; Dahiliye Vekâletinin 21-1-1932 tarih ve 188 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 31-1-1932 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur. 31-1-1932

[Merbut talimatname kısmı mahsusundadır]

* * *

Markaların beynelmilel tescili hakındaki nizamnamenin meriyete konulması hakkında

Kararname No. 12229

Markaların beynelmilel tescili hakkında tanzim ve Şûrayı Devlet Tanzimat dairesile Heyeti Umumiyesince de tetkik ve tasdik olunan merbut nizamnamenin mer'iyete konulması: İktısat Vekâletinin 14-1-1932 tarih ve 238-13 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 31-1-1932 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur. 31-1-1932

[Merbut nizamname kısmı mahsusundadır]

NİZAMNAME VE TALİMATNAMELER

Markaların Beynelmilel Tescili Nizamnamesi

KISIM: 1

Umumî hükümler

Madde 1 — Sınaî mülkiyetin himayesi için bir ittihat teşkiline dair olan 20 mart 1883 tarihli beynelmilel Paris mukavelenamesi ve fabrika ve ticaret markalarının beynelmilel tescili hakkındaki 14 nisan 1891 tarihli Madrit itilâfnamesi üzerine son defa 6 teşrinisani 1925 tarihinde Lâheyde yapılmış olan tadilâta nazaran fabrika veya ticaret markalarının beynelmilel tescili için vaki olacak taleplerde aşağıda yazılı hükümler dairesinde muamele yapılır.

KISIM: 2

Marka sahiplerinin yapacakları işler

Madde 2 — Beynelmilel tescil talepleri İktisat Vekâletine verilecek nümunesi merbut arzuhal ile olur.

Madde 3 — Beynelmilel tescil talebi, bir markayı mer'i kanun ve nizamname hükümlerine uygun olarak millî tescil için tevdi etmiş veya daha evvel tescil ettirmiş olan kimseler tarafından ve bu marka için (İttihat Mukavelenamesinin 6 ıncı ve Madrit İtilâfnamesinin 2 inci maddelerine nazaran) Türkiyenin menşe memleket olarak tanınmış bulunması halinde olabilir.

Madde 4 — Tescil arzuhali marka sahibi veya vekili tarafından imza edilecek ve aşağıdaki hususları muhtevi olacaktır:

A - Marka sahibinin ve vekili varsa her ikisinin isimleri, tâbiiyetleri, unvanları, san'atları ve adresleri;

B - Tescili istenilen markanın veya markaların vazih bir tarifi (marka kayıt ilmühaberinin tarihi ve numarası veya tescil muamelesi bitmemiş ise tevdi mahalli ve tevdi tarihile numarası)

C - Marka sahibinin, markanın neşrü ilânından iki sene sonra, masarifi kendisine ait olmak üzere klişesinin iadesini isteyip istemediği;

Ç - Marka sahibinin beynelmilel tescil harcını, tevdi esnasında tamamen mi ve yahut bundan sonraki maddenin 5 inci fıkrasına tevfikan yalnız kısmen mi tediye hususunda bulunduğu;

D — Markada mevcut olupta ittihadın resmî lisanile (Fransızca) yazılı bulunmayan kayıtların 15 nüsha olarak fransızca tercümesi.

Beynelmilel bir tescilin tecdidi talebi ilk tevdi hakkındaki eşkâl ve merasime aynen tâbidir. Fakat bundan başka evvelki beynelmilel tarihi ve numarası ve tecdit edilmiş olduğu takdirde son millî tescilin dahi tarihi ve numarası açıkça gösterilmek lâzımgelir.

Madde 5 — Tescil arzuhaline şunlar raptolunur:

1 - Markanın beynelmilel büro tarafından neşrü ilânında matbu suretini çıkartmak için bir klişe bu klişe bütün teferruatı göze görünür bir şekilde markanın tamamen aynı olacak, gerek boyu ve gerek eni 15 milimetreden az ve 10 santimetreden fazla ebatta bulunmıyacaktır,

Klişenin üzerine mevzu bulunduğu madde ile birlikte kalınlığı, matbaa harflerinin yüksekliğine uygun olmak üzere 24 milimetreden ibaret bulunacaktır. Bu klişe millî tescil için tevdi edilmiş olan markaya tamamen ve aynen uygun olacaktır.

2 - Birinci fıkrada yazılı klişenin adî ve beyaz kâğıt üzerine siyah mürekkeple basılmış matbu suretlerinden 5 nüsha.

3 - Markanın rengi mümeyyiz vasıflarından birini teşkil ettiği takdirde orijinal ve renkli markanın (azamî 20 santimetre ebadında) adî kâğıt üzerine basılmış 45 tane numunesi ve markanın muhtelit esas kısımlarının rengini veya renklerinin terkibini kısaca göstermek üzere (20×30 santimetre) bir kâğıt üzerine Fransızca olarak yazılı ve imzalı bir beyanname;

4 - Markanın tahsis olunduğu ve tefrikine yarayacağı mamûl ve mahsullerin, Fransızca olarak (20×30 santimetre) kâğıt üzerine yazılı ve imzalı listesi; Bu liste millî tescil defterinde veya millî tevdi arzuhalinde mevcut olmayan mamûl ve mahsulleri ihtiva etmeyecektir.

5 - İsviçrede, Bernde Beynelmilel Sınaî Mülkiyet Bürosu "Bureau İternational de la propriéte İndustrielle,, emrine yazılı ve mezkûr şehirde kâin bankalardan birisi üzerine çekilmiş 150 İsviçre franklık bir çek, aynı marka sahibi tarafından aynı zamanda diğer bir veya müteaddit marka daha verilirse bunların her biri için aynı veçhile 100 İsviçre franklık çek verilir.

Marka sahibi arzu ettiği takdirde tevdi esnasında birinci marka için yalnız 100 İsviçre frangi ve birinciden maadasının beheri için 75 İsviçre frangı çek olarak tediye edebilir. Bu kolaylıktan istifade edenler, beynelmilel tescil tarihinden itibaren sayılmak üzere on senelik bir mühletin hitamından evvel doğrudan doğruya beynelmilel büroya birinci marka için 75 İsviçre frangı ve birinciden maada marka-

105

ların beheri için 50 İsviçre frangı olarak mütemmim bir harç tediye etmek mecburiyetindedir. Aksi halde ilk on senelik himaye müddetinin hitamında beynelmilel tescilden istifade hakkını kaybederler;

6 - Beynelmilel tescil arzuhali marka sahibi namına bir vekil tarafından imzalanmış olduğu takdirde usul ve nizamına uygun olmak üzere bir vekâletname;

7 - Tescil arzuhalile birlikte tevdi edilmiş olan mevaddı gösterir, marka sahibi veya vekili tarafından imzalanmış bir liste;

Madde 6 — Türkiyede ve Bernde tescil edilmiş olan bir markanın mefruğunlehi beynelmilel tescil ile iktisap edilmiş olan hakları muhafaza arzusunda bulunduğu takdirde markalar hakkında mer'i millî kanunların ve nizamnamelerin, millî markaların ferağlarını tescil mecburiyetine dair olan hükümlerini ifa ile mükelleftir. Bu takdirde ferağ arzuhali millî ve beynelmilel tescillerin numarasını ve tarihini muhtevi olacak ve Bernde (İsviçre) üzerine ve Beynelmilel Sınaî Mülkiyet Bürosu emrine çekilmiş 30 İsviçre franklık (yalnız bir marka için) bir çek birlikte gönderilecektir. Aynı marka sahibine ait olan ve aynı arzuhal ile aynı muameleye mevzu teşkil eden birinciden maada markaların her biri için bu çekin muhtevasına 10 İsviçre frangı daha ilâve edilmelidir. Menşei ecnebi olup Bernde tescil edilmiş bulunan bir markanın bir Türk vatandaşı lehine ferağının tescili talebi, mefruğunileyh bu markanın aynı zamanda Türkiyede millî olarak tescilini talep etmedikçe kabul olunamaz.

Madde 7 — Beynelmilel bir markanın ittihada dahil memleketlerden bir veya bir kaçında himayesinden feragat olunması veya markanın konulacağı mamul ve mahsuller listesinden bazı maddelerin çıkarılması, İktisat Vekâletine tevdi olunacak bir beyanname ile temin edilebilir. Sınaî mülkiyet şubesi feragat veya listeyi azaltma talebini beynelmilel büroya bildirir.

Bu muameleler ve aynı suretle isim ve ikametgâh değiştirmesi, marka sahibi tarafından işlenmiş bir hata neticesi olarak tescil arzuhalile birlikte verilen şeylerin tashihi vesaire için bundan evvelki maddede ferağlar hakkında vazedilen beynelmilel harç miktarında bir harcın tediyesini istilzam eder.

KISIM: 3

Sınaî mülkiyet şubesine ait vazifeler

Madde 8 — İktisat Vekâleti sınaî mülkiyet şubesi kalemi resmî tescil arzuhali formüllerini doldurur ve lâzım gelen kayıtların ilâvesinden

106

sonra tevdii muktazi diğer şeyler (çek, klişe vesaire) ile birlikte beynelmilel büroya gönderir.

Aynı şube, beynelmilel büroya Bernde tescil edilmiş olan millî markalara ait tam ve kat'î iptal muamelelerini dahi bildirir.

Madde 9 — Tescil veya tecdit arzuhalile aynı zamanda yapılan feragatler muvakkat bir ret tebligatı veya bir mahkeme hükmü neticesi olarak icra edilen tadilât ve umumî iptaller sınaî mülkiyet şubesi marifetile beynelmilel büroya bildirilir.

Beynelmilel büro bir harç almaksızın bu tebligat üzerine lâzım gelen muameleyi yapar.

Buna mukabil listeye yeni mamûl ve mahsullerin ilâvesi, veya millî tescil esnasında beyan olunan mamûl ve mahsullerden bazılarının yerine diğerlerinin ikamesi ancak yeni bir tescil muamelesi ile mümkün olabilir.

Madde 10 — Menşei ecnebi olan beynelmilel markalara ait tescil ve tecdit muameleleri veya bunlarda tüzumu halinde yapılan tadilât millî tescil defterine kayıt edilmediği gibi resmî gazete ile dahi neşir ve ilân olunamaz. Ancak menşei millî olan beynelmilel markalar için hususî bir defter tutulacaktır.

Beynelmilel büronun resmî ve aylık gazetesi olan (Beynelmilel markalar) mecmuası başlıca, ticaret ve sanayi odalarında ve vilâyetlerde mıntaka sanayi ve iktisat müdürlükleri kaleminde umumun tetkikine açık bulundurulur.

Ankarada İktısat Vekâletinde (Sınaî mülkiyet şubesinde) tesis edilecek olan merkezî depo dahi, beynelmilel markalara ait tetkikler ve malûmat talepleri için alâkadarların emrine daima açıktır.

KISIM: 4

Madde 11 — Bu nizamnamenin neşrinden evvel beynelmilel marka tescili hakkındaki hükümler ve tebliğler mülgadır.

Madde 12 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizamnamenin tatbikına İktisat Vekâleti memurdur.

Madde 13 — Bu nizamname neşri tarihinden itibaren muteberdir.

* * *

102

Hayvanatın Sağlık Zabıtası

NİZAMNAMESİ

(Mabaat)

Mezbahalarda etlerin teftişi

Madde 470 — Kesilmiş olan hayvanların etlerinin muayenesi aşağıdaki tarzda yapılır:

A - Etlerin teftişi mümkün olduğu kadar zephi müteakip, vazife tefrik edilmediği halde hayvanı ayakta muayene eden ayni zat tarafından icra edilmelidir.

B - Hayvanın cildi muayene memurunun teftişinden evvel yüzülmüş olmamalıdır. Keza dahilî azanın hiç olmazsa tabiî mevkilerine mültesik olduğu halde ihraç edilmiş olmalıdır.

C - Bir çok hayvan birlikte zephedilmişse ihraç olunan bütün uzuvlar yekdiğerine karışmayacak veya şüpheyi davet etmeyecek bir tarzda ait olduğu hayvanın yanı başına vazolumalıdır.

Ç - Kesilmiş hayvanın hiç bir aksamı teftişten evvel kaldırılmayacağı gibi hiç bir muameleye de tâbi tutulamaz. Yalnız domuzlar kaynar suya sokulabilir.

Madde 471 — Etlerin teftişi esnasında istimal edilmek üzere mezbahalarda münasip (turs takımı) bulundurulur. Bunların pek ziyade temiz olması şarttır. Mariz aksamın şakkında istimal olunan alât ancak tathir edildikten sonra salim aksam ile temas ettirilir. Alât $^{0}/_{0}2$ nisbetindeki soda mahlûlünde kaynatılmakla tathir olunur ve icabında dezenfekte edilir.

Madde 472 — Muayene memuru vazifesinin ifası esnasında mal sahibinin muavenet ve teshilâtına ihtiyaç görür ve mal sahipleri veya adamları da muavenet ve teshilât göstermekten ictinap ederse tefiş ve muayenesine devam edip etmemekte serbesttir.

Madde 473 — Etlerin teftiş ve muaneyesi için:

A - Yapılan şaklar pek vasi ve lüzumsuz olmamalıdır.

B - Hasta olan aksama şak yapılırken etleri; elleri ve zemini telvis etmekten içtinap edilmelidir.

Madde 474 — Teftiş ve muayeneye tâbi tutulan vücudun aksamı muhtelifesi evvelâ göz ile muayene olunur. Ree, kebet, tahal, rahim, meme, lisan, göz ile muayene olunduğu gibi el ile de lems edilmelidir. Kanın muayenesinde rengi, kuvvei tahassuriyesi nazarı dikkate alınır.

Eğer marazî âfatın göz ve lems ile muayenesi kâfi gelmezse talimatnamesi veçhile afetlenmiş aksam üzerinde muayene tamik edilir.

Madde 475 — Mezbahalarda etlerin sırasile muayenesl talimatnamesinde gösterilecek usul ve fen dairesinde icra edilir.

Madde 476 — Sığırlarda bilhassa lisan, kalp, haricî ve dahilî madığ adeleleri muayene olunacaktır. Fekki süfliye müvazi olmak üzere adelei medgiyyeye amik ve yekdiğerine muvazi şaklar icra olunur. (Sisti serküz bovis) in taharrisi için tufeylin bulunması memûl olan aksamı adeliye meydana çıkarılır. İneklerde, ve danalarda, böbreklerde mustaraz bir şak yapılır. Distom taharrisi için kebede kanavati safraviyyenin büyükçe şuabatı ve (fuseysi ispiçel) hızasından şaklar yapılır. Koyun ve keçilerde kebedin muayenesi ayni kaidelere tâbidir,

Madde 477 — Danalarda bundan maada surre ve mefasıl dikkatle muayene olunur hini hacette buralarda şaklar yapılır. Sisti serküz bovisin taharrisi için sığırlarda müracaat olunan usule müracaat edilir.

Altı haftalıktan küçük olan danalarda yukarıdaki tufeylin taharrisinden sarfınazar olunabilir.

Reis ukadatı lenfaiyesinin kilyelerin muayenesinden eğer bir hastalıktan şüphe yoksa sarfınazar edilebilir.

Madde 478 — Domuzlar (sütle beslenen yavru domuzlar müstesna) hattı mutavassıt üzerinde amudu fıkari ve reis tulince ikiye ayrıldıktan sonra muayene olunur.

Sisti serküz selülozanın bulunması memul aksamı adeliye meydana çıkarılarak bilhassa fahzin veçhi dahilisi cidarı batın, hicabı haciz, adalâtı beyneddiliyye, unk adalâtı, kalp, lisan, hançere adalâtı dakik surette muayene olunmalıdır. Bu tufeylin bulunmadığı anlaşılan domnzların amudi fıkari ve reisleri tulünce ikiye ayrılmasından sarfınazar olunabilir.

Madde 479 — Muayene edilen hayvanların ahşasında şüpheyi dai bir hal görülürse o ahşanın talimatnamede gösterilecek hususları nazarı dikkate alınmakla beraber kalbin, reenin, re'sin lenfavi ukdelerine makta yapılarak muayene neticesi tevsik edilmelidir.

Madde 480 — Mecburî zebih vak'alarında müfettiş bütün azayı muayene etmekle beraber bilhassa zephin tam ve mükemmel olup

olmadığını haleti nezide iken mi yoksa öldükten sonra mı zepholunduğunu bittetkik vuzuh ile meydana koymağa mecburdur.

Madde 481 — Etlerin teftişi esnasında hayvan sağlık zabıtası kanununda münderiç salgın hastalıklardan biri teşhis olunursa mezkûr kanun hükümleri tatbik olunur.

Müsadereyi mucip ahval

Madde 482 — Hastalıkların ve âfatının nev'ine ve münteşir veya mevzii olduğuna göre müsadereyi mucip ahval aşağıda yazılıdır:

I. - Aşağıdaki vak'alarda hayvan vücudunun kan dahi dahil olduğu halde bütün aksamı (etlerle beraber kemik, yağ, dahilî aza ve cildin yenilebilen kısımlarının insanlar tarafından gıda olarak sarfü istihlâkine müsaade olunamaz,) Müsadere olunur.

A - Dalak (domuzların mevzii şarbonu müstesna).

B - Yanıkara.

C - Sığırların ufuneti deminesfisi

Ç - Kuduz.

D - Mankafa

E - Sığır vebası.

F - Tekayyüh etmiş yaralar ve kangranlar memenin, rahmin, mefasılın veteri gamıtların, tırnak, çatal, surre, akciğerin cenp ve peritonun ve em'anın iltihabatı neticesi husule gelen tekayyüh ve ufuneti dem.

G - Verem hastalığı; fevkalâde zafiyet husule gelmiş ise.

H - Domuzlarda humra; etlerin yahut nesci şahminin tegayyüratile müterafik olduğu takdirde,

İ - Ahvali umumiyenin tegayyüratı ve fevkalâde zafiyet ile müterafik domuzların intani zatürree velmeası ile vebası.

J - Tetanus.

K - Yerekan, bütün ensicede sarı yahut yeşil sarımtırak bir renk mevcut olduğu ve zafiyet ile müterafik bulunduğu takdirde.

L - Aşikâr bir istiskai umumî.

M - Adelâtın, izamın veyahut lenfavî uktelerin münteşir evramı.

N - Cüzzam.

O - Aşikâr bevil, nutfe ve süt kokusu, ilâçlı ve kokulu me husule gelen fena lezzet ve rayıha.

P - Her hangi bir hastalık neticesi husule gelen zafiyeti fevkalâ .

R - İlerlemiş tefessüh ve buna müşabih tegayyürat.

II - (469) uncu maddede beyan olunduğu üzere, aniyen telef o. hemen ahşası tahliye olunmamış hayvanların eti, mevti tabiî ile telet olmuş ve haleti nezide iken zepholunmuş hayvanların etleri veyahut ölü olarak doğmuş hayvan etleri hakkında dahi işbu maddenin 1 numaralı fıkrası ahkâmı tatbik olunur. İşbu maddenin birinci fıkrasındaki vakayide lezzet ve rayihanın derecesinin tayini için usulü tabha müracaat olunur.

Bunun için el ayası genişliğinde bir et parçası alınarak soğuk su derununa vazolunur ve ağzı kapalı bir kap derununda kaynatılır. Ara sır kabın üzerindeki kapak açılarak çıkan buhar kokusu kontrol edilir.

Et tamamen piştikten sonra etin ve et suyunun lezzeti hakkında bir fikir edinilir.

Madde 483 — Aşağıdaki vak'alarda yalnız yağlar müstesna olduğu halde hayvan vücudunun bütün kısımları yukarıdaki madde mucibince ekle gayrı salih olduğuna karar verilerek :

A - Aşikâr bir zayıflık olmaksızın verem hastalığı ; eğer kanda pek yeni bir intana delâlet eden araz mevcut ise ve hastalık em'a ve memelerde mahdut bir şekilde değil ise,

B - Sığırlarda (sisti serküz bovis), domuz ve keçilerde ve koyunlarda (sisti serküz seliloza), eğer etler suilkınyeyimaî evsafını irae eder veyahut, 475-477 maddelerde tadat olunan mahallerden el ayası kadar yapılan maktalarda canlı yahut ölmüş tufeylât kesretle bulunduğu takdirde tufeylâtın tercihan bulunduğu mahallerde 475-477 inci maddelerde yapılan maktaların ekserisinde birden ziyade sisti serküz bulunursa (tufeyl kesretle bulunur demektir.) Müsadere olunur. Dikkatli bir muayene neticesinde kebet, tahal, dimağ, böbrekler, mide ve em'ada tufeylâtın bulunmadığı tebeyyün ettiği takdirde mezkûr azanın gıda olarak kabili istifade olduğuna karar verilir.

C - Sarkosist miçer ; eğer etler suilkınyeyimaî evsafını gösterirse yahut fevkalâde rengi bozulmuş ise ;

Ç - Domuzlarda trişin ; hicabı haciz kavaimi, hicabı hacizin aksamı dıl'iyyesinden, hançere ve lisan adelâtından alınan altışar adet müstahzaratı hurdebiniyede dokuz veya daha ziyade trişin bulunduğu takdirde müsadere olunur. Ekle gayrı salih olduğuna hükmolunur.

Madde 484 — Ahvale nazaran kâmilen veya kısmen etlerin müsaderesini mucip haller aşağıda yazılıdır:

I. - Verem hastalığı; kesilmiş hayvanların etleri aşağıdaki afatı gösterirse kâmilen zaptı müsadere olunur:

A - Afatı dereniyenin vüs'atı ne olursa olsun zafiyet ile müterafik bulunursa,

B - Adalât derununda veyahut dahilî adalî lenfavi uktelerde edran bulunursa;

C - Bütün ahşada ve alelhusus dalakta caversi edranın mevcudiyeti ile verem taammüm etmiş bulunursa,

Ç - Ayni zamanda cevfi sadrî ve cevfi batnî azası üzerinde mühim afatı dereniye bulunursa, böyle olan etler tamamen zaptı müsadere olunarak istihlâki menedilir.

Aksi takdirde yani muayene edilen etleri aşağıdaki hali gösterirse:

1) Cevfi sadır veya cevfi batında mevziî olarak takarrür etmiş bulunursa,

2) Âfatı dereniye her ne kadar ayni zamanda hem cevfi sadır ve hem cevfi batında görülürse de ehemmiyetsiz ve az mütevessi bulunursa böyle olan etler kısmen zaptü müsadere olunur ve zaptü müsadere sadır ve batın ve havsala adalâtına münhasır kalır. Çünkü pilevra ve periton gibi afetzede aksam ile temasta bulunan kısımlar buralarıdır.

II. - Koyun çiceği; eğer afat yalnız cilde münhasır ise yalnız cilt ve mütegayyir aksam ayıklanır ve etin ekline müsaade olunur. Eğer tegayyürat ayni zamanda nesci munzammı tahtelcildiye, reelere, ukadata ve adalâta münteşir veyahut zafiyet ile müterafik ise kâmilen müsadere olunur.

III. - Kangırenli nezle (Koriza kangrönöz) aşikâr tegayyüratı adaliyeye ve zafiyet ile müterafik ise kâmilen, aksi takdirde bilcümle sakatat tahrip olunduktan sonra etlerin ekline müsaade olunur.

IV. - Şap hastalığı; eğer bir maraz ile ihtilât etmiş ise ve fevkalâde bir şekilde yahut zafiyet ve tegayyüratı adeliye ile müterafik ise kâmilen, aksi takdirde yalnız mariz aksam ve tırnaklar tahrip olunur. Lisan ve re'sin ancak nezareti fenniye altında kaynatıldıktan sonra gıda olarak istihlâkine müsaade olunur.

V - Vaz'ı hamil avarızı; eğer humma ile müterafik ahvali umumiyede tegayyür husule gelmiş ise kâmilen, aksi takdirde rahim, mihbel ve ferç müsadere olunarak diğer aksamın istihlâkine müsaade olunur.

VI - Süt humması; vaz'ı hamil avarizinde olduğu gib ir. Yalnız burada memelerin istihlâkine müsaade olunmaz.

Madde 485 — Kezalik aşağıdaki vak'alarde yalnız mütegayyir kısımların gıda olarak istihlâkine müsaade olunmaz. Diğer salim kısımlardan gıda olarak istifade edilmek kabil olduğuna karar verilir.

A - Hayvanî tufeylât (distomu kebedi, tenya, sıhhata muzir olmıyan sisti serk, ekinokok, senür, didân, sarko sistemiçer) yalnız 483 üncü maddede tadat olunan vakayi müstesnadır. Eğer bir azada takarrür eden tufeylâtın adedi fevkalâde çok olup ayıklanması mümkün değilse o uzuv kâmilen tahrip olunur. Aksi takdirde tufeylât ayıklandıktan sonra uzvun ticarete sevkine müsaade olunur.

B - Evram; eğer mahdut ve mevzii ise

C - Sığırların ciğer ağrısı; eğer hayvanda zafiyet yoksa

Ç - Aktinomikos, botriyomikos

D - Eğer zebihten evvel hayvanın ahvali umumiyesinde bir tegayyür ve bilhassa tekayyühü dem ve ufuneti dem ârazı görülmemiş ise, şimdiye kadar beyan olunmıyan emrazı iltihabiye tekayyüz etmiş huracât;

E - Âfatı cerhiye, c ruh, rad, kesir, harka vesaire haleti umumiyenin humma ile müterafik olmaması şarttır.

F - Domuzların kurdeşeni;

G - Humre; (81 inci maddenin (H) fıkrasındaki vakayi olmamalı), kan ve bilcümle sakatât ve deri tahrip olunmalıdır.

H - Domuzların zatürrie velmeai intanisi, vebası; (81 inci maddenin (İ) fıkrasındaki vakayi mevcut olmamalı)

İ - Ahvali umumiyenin ve etlerin tegayyürünü mucip olmayan sui teşekküller;

J - Azanın ve bazı adelâtın dumuru;

K - Bazı azada veyahut uzviyetin bazı aksamında irtişai sübağı, (siyah esmer veyahut sarı bir renk) yahut mihrakatı mütekeyyise, kan ve irtişahâtın ensice tarafında mevzii ve mahdut imtisası;

L - Sathî bir tefessüh ve küf istilâsı ve buna müşabih bazı aksamı bedeniyede müşahede olunan tahvvülât;

M - Mahlulâtı iltihabiye ve cerrah tesirile etlerin pislenmesi;

N - Rie ve kan dahilnde mide ve em'a muhteviyatının ve sair mülevvesatın mevcudiyeti;

O - Üflenirken etlerin pislenmesi;

P - Domuzda kabili şifa ve mevzii şarbon (bazı ukadatı lenfaviyede tevezzüh etmiş şarbon) domuzlara mahsustur. (Bu şekilde dalak bir kaç ukadatı lenfaviyeye münhasır olup buralarda yapıla muayenei hordebiniyede şarbon basilleri görülmemelidir.)

Madde 486 — Münten etler, talimatnamesinde yazılı fennî muamelâta tâbi tutulmak şartile istihlâk olunabilir.

Madde 487 — Münten etlerin gıda olarak yenebilir bir hale getirilmesi için muktazi vasıtalar mezbahalarda kendi idareleri tarafından tedarik edilir ve talimatnamesinde gösterileceği üzere et müfettişlerinin muayene ve konturolü ve zabıtanın nezareti altında mütahassıslar tarafından yapılır.

Mezbahalarda etlerin teftiş ve muayenesinden sonra damgalanması

Madde 488 — Musadereyi mucip bir hal görüldükte memur etleri derhal musadere ve etlerin cinsini, mikdarını ve sahibinin ismini, san'atını ve ikametgâhını gösterir bir deftere kayit ve suretini makamı aidine bildirir.

Madde 489 — Muayene oluanan etler derhal damgalanır. Muayene memuru tararafından tatbik olunan damgalar hiç bir veçhile bozulamaz. Ancak etlerin teftiş ve muayenesine memur salâhiyettar memurların müdahaleleri neticesi olarak n evzu damga tadil ve tashih olunabilir.

Madde 490 — Damgalarda müstamel mürekkep: (1) mor ve sabit olup sihhata muzir olmayacaktır, (2) damgada mezbahanın veya dairesinin ismi veya alâmeti mahsusası ve muayene tarihi bulunacaktır. Eğer muayene müteaddit baytarlar tara ından yapılmış ise her damganın bir numarası bulunacaktır.(3)A:bilâ kaydü şart yenebildiği taayyün eden etlere vurulacak damgalar dairev îve üç buçuk santimetre bir kutra malik olacak ve derununda koyun, keçi veya öküze ait ise bu hayvanların ismi yazılı bulunacaktır. B: ekle salih fakat kıymeti gıdaiyesi noksan etler için müstamel damgalar bir murabba dahilinde olmak şartile yine ayni kutra malik bir daire olacaktır. C: ekle gayrı salih ve imhası mecburî olan etlere vurulacak damgalar beher dıl'ı beş santimetreden az olmamak üzere bir müselles şeklinde bulunacaktır. D: fennî muamelelere maruz kılındıktan sonra ekle cevaz verilecek etlere mahsus damgalar beher dıl'ı dört santimetre olmak üzere bir murabba şeklinde olacaktır. (Nümune 8),

Madde 491 — Damgalar vücudun her iki tarafına omuz, sadır ve fahiz üzerine vurulur.

114

Madde 492 — Musadere olunan etler, sanayide istimal olunabilecek bir hale ifrağ olunmak için talimatnamesinde gösterilecek usuller ile muamele olunur veyahut teşdithaneye gönderilir. Bunlar mevcut olmadığı takdirde defin suretile imha olunur.

Kıymeti gıdaiyesi noksan olan etler

Madde 493 — Fennî şartlara tâbi tutularak ekle salih bir hal ahzeden etler ile kıymeti gıdaiyeleri noksan olan etler polis veya zabitai belediyenin nezareti altında muayyen zamanlarda sattırılır. Maamafih, hiç bir zaman ekle salih bulunan etlerle bir arada sattırılamaz. Yalnız muayyen semt ve mevkilerde fakir halka ucuz et yedirebilmek için açtırılacak hususî kasap dükkânlarında satılmalarına müsaade edilir. İşbu kasap dükkânlarında keyfiyet okunaklı hususî bir levha ile halka bildirilecektir.

Bu gibi etleri satmak isteyenler evvelemirde polis ve zabıtai belediyeye müracaatla müsaade ve bir vesika almağa mecburdurlar.

Madde 494 — Büyük şehirlerde istifade edilebilecek bir hale konulacak etlerin bulunduğu mezbaha tesisatı lâzimeye malik değilse şerait ve tesisatı lâzimeyi haiz diğer bir mezbahaya nakledilebilir. İşbu etleri nakledenler mezbaha müdürlüğüne, muayene eden baytarın raporunu göstermeğe mecburdurlar. Raporda etlerin cinsi, parçaları ve bunların adedi, sıkleti ve fennî muameleye tutulması esbabının tasrihi lâzımdır.

Mezbahası olan bir şehir veya kasabaya başka yerlerden getirilen kesilmiş etler hakkında

Madde 495 — Muayenesi mecburî olan kesilmiş etler aşağıdaki hayvanlardan tedarik edilir:

A - Buğa, öküz, inek, dana, koyun, kuzu, keçi, oğlak, deve ve domuz taze etleri.

B - Bunların işkembe, barsak, baş ve sair sakatatı.

C - Taze imal edilen sucuklar ve pastırmalar.

Madde 496 — Kesilmiş etler şehre geldikleri gün muayene edilmek üzere mezbahaya gönderilir.

Bunların muayenelerinden evvel şahadetnameleri ve lâzım olan rüsumun tesviye olunup olunmadığına dair vesikaların ibrazı mecburidir.

(2) Böyle etlerin muayeneleri için mezbahada ayrıca bir yer ifraz ve tahsis kılınır.

(3) Mezbaha kapandıktan sonra gelen etler ferdası gün muayyen zamanda muayene olunurlar.

Madde 497 — Kesilmiş etler aşağıdaki şartlara tâbi olduğu halde şehre ithal ve muayene olunur.

A - Buğa, öküz ve inek etleri ya ortasından ikiye ayrılmış yahutta dörde ayrılmış olduğu ree ve kalbin rubu kuddamilerinden birinin mevkii tabiisinde mültesik bir halde bulunduğu.

B - Diğer hayvan etleri ise tam gövde halinde yahut ortadan ikiye ayrılarak kebet, tahal ve ree bu iki nısıf üzerinde mevkii tabiilerinde merbut olduğu halde; bilcümle hayvanlara ait kesilmiş etlerin ahşası cenp, periton, kazınmış ve çıkarılmış ve üzerinde mevkii tabiilerinde bulunması lâzım gelen aza ve ukadatı lenfaiyesi şak veya hazf edilmiş olmıyacaktır.

Madde 498 — Eğer kesilmiş etler menşe şahadetnamesi ve sahibi salâhiyet bir baytarın raporu ile gelmiş ve resmî bir damga ile damgalanmış ise ree ve sair ahşası etler üzerinde merbut olmadığı halde dahi muayene ve teftiş olunabilir.

İşbu etler ile gönderilen menşe şahadetnamesinde ve raporda sahibinin ismi, san'atı ve ikametgâhı keza etleri getiren şahsın ismi, san'at ve ikametgâhı, etlerin vezni, evsafı, parçaların adedi, hayvanın cinsi, nev'i vazıhan beyan olunur. Menşe şahadetnamesi ve rapor münderecatı icra edilen muayene ve teftiş netayici ile tevafuk eylemelidir.

Madde 499 — Kesilmiş etler mezbahada zaptolunan hayvan etleri gibi damgalanır ve rüsumu ahzolunur.

Madde 500 — Muayene memurları ve rüsum ahzeden memurlar muayene olunan kesilmiş etlerin miktarını; sahiplerinin isimlerini, ikametgâh ve san'atlarını muntazam bir surette makamı aidine bildirmeğe mecburdur.

Zapt ve müsadere edilen etler hakkında yapılacak muamele

Madde 501 — A - Zaptü müsadere olunan etler hakkında etler müfettişi tarafından bir zabıtname tanzim olunarak hayvan sahiplerine tevdi olunur. Umumî mezbahalarda mal sahipleri tarafından bir itiraz vaki olmadığı takdirde işbu zabıtname mal sahibine verilmez; mezbaha müdürlüğüne ve olmayan yerlerde belediye reislerine verilir.

11.6

İtiraz vukuu takdirinde, varsa masrafı muterize ait olmak üzere hariçten bir baytar celbedilir ve ondan da bir rapor alınır. İşbu raporların suretleri muterize verilir. Muteriz mahkemeye müracaatta muhtar olduğu gibi tarafeyn ispatı müddea için marazî maddeleri almak ve mühürlü olarak saklamakta dahi serbesttirler.

B - Et müfettişinin tanzim edeceği zabıtname matbu ve resmî bir varakadan ibaret olup, işbu varakada hayvan sahibinin ismi, şöhreti, mahalli ikameti, san'atı, hayvanın cinsi, nev'i, ırkı ve zaptü müsadere olunan etlerin vezni, parçaların adedi, fiatı ve zaptü müsadereyi mucip olan ahval ve âfat muvazzahan beyan ve iş'ar edilir ve ziri hayvan sahibi veya adamı tarafından ve polis ve zabıtai belediye tarafından mühürlenir.

Madde 502 — Şüpheli ahvalde müfettiş lüzum gördüğü takdirde, teşhis için bunları lâboratuara gönderir ve arzu ettiği mahalden nümune ahzine salâhiyettardır. Lâboratuarın neticei taharriyatına kadar müfettiş etlerin mezbahadan harice çıkmasını veya satılmasını menetmek hakkını haiz olup mal sahiplerinin bu hususlaki itirazı dinlenmez.

Bundan maada mal sahipleri etlerin zaptü müsaderesi esnasında muayenenin netayicini işkâl ve tağyir eden bilcümle ahval ve harakâttan tevekki edecekleri gibi müfettişe her türlü teshilâtı ibraza mecburdurlar. Muayeneyi teşviş edenlerle hıyle ve desayis irtikâp edenler hakkında kanunî takibat yapılır.

Et teftişi vazifelerinin kontrolu

Madde 503 — 1 - Vilâyet baytar müdürleri senede hiç olmazsa bir defa kendi mıntakasındaki mezbahaları teftiş ve işbu nizamname ahkâmının tatbik edilip edilmediğini kontrol edecektir.

2 - Teftiş netayici ve alınan tedbirler mufassalan İktısat Vekâletine bildirilecektir.

YEDİNCİ FASIL

İktisat Vekâleti Müşavere Heyeti ve Vilâyetler Sağlık Zabıta Komisyonlarının sureti teşekkül ve vazifeleri

Madde 504 — İktisat Vekâleti Müşavere Heyeti, Hayvan Sağlık Kanununun 39 uncu maddesine göre İktısat Vekilinin riyaseti altında Baytar Umum Müdürü, Millî Müdafaa Vekâleti Baytar Dairesi Reisi,

Umum Jandarma Kumandanı, Vilâyetler İdaresi Umum Müdürü, Sıhhiye Vekâletinden bir mütehassıs ile Vekâletçe müntehap beş azadan müteşekkildir.

Madde 505 — İktısat Vekâletinin Hayvan Sağlık Müşavere Heyeti vazifeleri aşağıda zikredilmiştir:

A - Memlekete hariçten sirayeti melhuz hayvan hastalıklarına karşı alınacak tedbirleri teemmül etmek.

B - Dahilde zuhur eden bulaşık hastalıkların def ve izalesine vayahut intişarlarının men'ine mü eallik tedbirleri tesbit etmek.

C - Sağlık Kanununa göre müteşekkil vilâyetler sağlık komisyonları mukarreratını tetkik ve tasdik etmek.

Ç - Hayvan münakalâtına ve pazar ve panayırlarla sergilerde ve mezbahalarda zuhur eden bulaşık hayvan hastalıkları hakkında tedbirleri almak ve icap eden talimatnameleri tanzim etmek.

D - Bulaşık hayvan hastalıklarile mücadele usullerini teemmül, tetkik, ve fennî icabata göre muamele icrasına tevessül etmek.

E - Hayvan sağlık zabıta işlerile alâkadar olupta vekâletçe havale olunan bilûmum hususat hakkında müzakere ve karar ittihaz etmek.

F - Münazealı olan mesele ve fennî tedbirleri tetkik ve baytarlar arasında veyahut bir taraftan baytarlar, diğer taraftan hükûmet veya belediyeler veya hususî adamlar arasında vukua gelen ihtilâfları hal ve hükûmet veya mahkeme tarafından verilen tıbbı kanuniye müteallik meseleler hakkında mütalea beyan etmek.

G - Bilcümle hastalıklara karşı istimal edilen aşı, serum ve mualecelerin istifadeli olup olmadıklarını ve bunların tatbik suretlerini tetkik ve tayin eylemek.

Madde 506 — Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 40 ıncı maddesi mucibince vilâyetlerde valinin riyaseti altında belediye, ticaret ve ziraat odaları reislerile sıhhıye müdürü ve mahallî jandarma kumandanı, baytar ve ziraat müdürlerinden veya memurlarından ve vilâyet encümeni azasından bir zattan teşekkül eden komisyonun vazifeleri aşağıda yazılmıştır.

A - Vilâyet dahilinde hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 2 inci maddesinde yazılı olan hastalıklardan birinin zuhuru veyahut şüpheli veya mektum olarak böyle bir hastalığın mevcudiyeti ihtimali halinde derhal içtima ile hastalığın zâhire ihracına ve itfasına taallûk eden kanunî hükümleri tamamen tatbik ettirmek için kararlar verir.

118

B - Civar vilâyetlerin birisinde bulaşık hastalıklardan birinin zuhuru istihbarı üzerine, komisyon içtima ederek hastalığın vilâyete bulaşmamasına taallûk eden kararları verir ve bu maksatla vilâyetin hudutlarındaki hayvan giriş ve çıkışlarını hastalığın mahiyet ve istilâsına göre Vekâlet Müşavere Heyetinin tasdikile ya tamamen men eder yahut muayyen geçit mahalleri tayin olunarak bunları murakabe altına alır, acele hallerde komisyon muvakkaten münakale emirlerinin men'i veya tahdidi için tedbirler ahiz ve icraatını Vekâletin tasdikine arzeyler.

C - Kanunun 38 inci maddesine göre vilâyet hususî idareleri, vilâyetleri dahilinde zuhur edecek bulaşık hayvan hastalıkları ile mücadele veyahut civar vilâyetlerdeki hastalıkların sirayetini men için her sene bütçelerine kâfi miktarda tahsisat vazederler. Sari hayvan hastalıkları zuhurunda mücadele için vilâyet dahilinde daimî veya muvakkat olarak istihdamı icap eden baytar, gardiyan maaş ve ücretleri ile serum ve aşılardan meccanî olmıyanları vesair mualece, alâtı baytariye bedelleri bu fasıldan tesviye olunur.

Ç - Komisyonlar vilâyet dahilinde hayvan toplayıcılara ve sürek halinde sevkedicilere toplamak ve sevketmek için müsaade ita ve toplanacak mevkilerle sevkedilecek yolları tayin ve irae eyler.

D - Komisyonlar sürek halinde vilâyetten transit olarak geçecek veya toplanacak hayvanların sıhhî muayeneleri için vilâyet dahilinde muayyen muayene mevkileri ihdas ve hayvanların bu mahallerde her türlü muayene masrafları Devlet hesabına olmak üzere emrazı sariye noktai nazarından muayeneleri esbabını istikmal eyler.

E - Komisyonlar hastalık zuhuru halinde teşekkül eden köy veya kaza sağlık zabıta komisyonlarının hastalığın itfasına taallûk eden fennî ve idarî bilcümle mukarreratını tetkik ile tasdik eder. Mukarrerat ve raporlarını Vekâlete gönderir.

F - Vilâyet dahilindeki hayvan pazar, panayır ve sergilerine gelecek hayvanların menşe şahadetnameleri ile bu mahallerden başka diğer mahallere toplu bir halde yapılacak sevkiyatın Sağlık şahadetnamelerinin kanunun 29 uncu maddesine göre yapılıp yapılmadıklarını tetkik eder ve polis veya jandarma veyahut zabıtai belediye veya gümrükler tarafından mürakabeleri hakkında karar verir.

G - Kanunen ihbarı mecburî hastalıklardan birinin vilâyet dahilinde zuhuru halinde, komisyon baytar ile serum, aşı veya muzaddı taaffün gibi maddelerin ve mücadele vasıtalarını en seri vasıta ile ve en kısa zamanda hastalık mahallerine yetiştirmeğe ve mahallinde teşekkül edecek komisyonların icrayı faaliyeti için icabeden her türlü tedbirleri al-

1/9

mağa ve kalaylık göstermeğe ve hastalığı derhal Vekâlete ve civar vilâyetlere telgrafla haber vermeğe mecburdur.

H - Böyle bir hastalığın zuhuru halinde komisyon kordonların muhafazası ile yakından alâkadar olmakla mükellef ve bilhassa hastalığın tevessüü ihtimali halinde komisyon reisi olan valinin ve komisyon azasından jandarma kumandanının baytarla beraber hastalık mahalline hareket ve icap eden kanunî ve fennî tedbirleri bizzat ittihaz etmek için nezaret ve kontrolu mecburidir.

I - Kanunun 17 inci maddesine tevfikan hastalık, zuhur eden mahal veya köylerde teşekkül edecek komisyonlar muamelâtının daimî murakabe altında bulundurulması ve bu komisyonlar faaliyetinin tanzimi ve vazifelerinin teshili ve mezkûr komisyonların vilâyet hayvan sağlık zabıtası komisyonlarile irtibat ve muhaberelerinin temini ve komisyonlarca lüzum gösterilen inzibatî tedbirlerin ittihazı keza vilâyet komisyonlarının vazifesi cümlesindendir.

Sekizinci fasıl

Baytarî kongre

Madde 507 — Hayvan Sağlık Zabıtası Kanununun 41 inci maddesine göre her iki senede bir defa in'ikat edecek baytarî kongrenin toplanma mahalli İktısat Vekâletince tayin olunur. Kongre Reisi İktısat Vekilidir.

Madde 508 — Kongrenin toplanma ayı Umum Baytar Müdürü tarafından tesbit ve Vekâlete arzolunur.

Madde 509 — Kongre altı ay evvel ilân edilecek ruzname ile Vekâlet makamından kongreye teklif edilecek diğer hususatı tetkik ve müzakere eder.

Madde 510 — Kongre müzakeratının mahiyeti ilmidir.

Madde 511 — Kongrenin müzakeratı her kongre nihayetinde broşür halinde neşrolunur.

Madde 512 — Kongreye Baytar Umum Müdürü, merkez şube müdürleri, baytarî müessesat müdürleri ile İktısat Vekâletince bu müesseselerden lüzum görülecek mütehassıslar, Yüksek Baytar Mektebi Rektörü ile İktısat Vekâletince lüzum gösterilen müderrisler, baytar müfettişleri, on vilâyetin baytar müdürleri ve mücadele reisleri, baytar cemiyetleri reisleri, Millî Müdafaa Vekâleti Baytar Dairesi Reisi ile bu Ve-

120

kâlet tarafından intihap edilecek mütehassıs on askerî baytarı iştirak eder.

Madde 513 — Bu zevatın harcırah ve yevmiyeleri İktısat Vekâletince tesviye olunur.

Madde 514 — Bu zevattan maada mezun ve serbest bartarlar masrafları kendilerine ait olmak üzere kongraya iştirak e lebilirler.

Madde 515 — Kongernin dahilî nizamnamesi İktısat Vekâletince tanzim edilir.

Madde 516 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan işbu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 517 — Bu nizamnamenin icrasına İktısat, Millî Müdafaa, Adliye, Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

9-8-931

[Mündericatın ademi müsaadesinden merbut nümuneler dercedilemedi.]

* * *

Seyrüsefer Talimatnamesi

1 — Yüz ellilik listeye dahil olanlarla Türk tâbiiyetinden iskat edilmiş ve sakıt hanedana mensup olduğundan dolayı millî hudut haricine çıkarılmış olanlardan maada Türk pasaportu almaksızın ecnebi bir memlekete kaçmış olan Türk tebeası ikinci maddede yazılı usul dairesinde memleketimize gelebilirler.

2 — A - Hiç pasaport almadan ecnebi memleketine giden,

B - Osmanlı pasaportu alarak ecnebi memleketine giden,

C - Ötedenberi ecnebi bir memlekette olup ta beş sene müddetle Türk konsoloshanelerine müracaat ederek kayıtlarını tescil ettirip tâbiiyet vesikası veya pasaport almayan türk tebeası.

Memleketimize gelmek istedikleri takdirde ötedenberi ve oturmakta oldukları yerin Türk konsoloshanelerine ve orada konsoloshane yoksa en yakın konsoloshaneye bizzat müracaat ederek alacağı üç parça

beyannamenin her hanesinde yazılı suallere açık ve sarih cevaplar yazacak ve her beyannameye fotoğrafisini yapıştıracaktır.

Konsolos bu beyannamenin bir parçasını alıkoyarak diğer ikisini Dahiliye Vekâleti Emniyet İşleri Nmum Müdüriyetine gönderecek ve beyanname sahibi hakkında vukubulacak iş'ar üzerine pasaport verilecektir.

3 — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ve Cümhuriyet pasaportile ecnebi memleketlerine gitmiş ve Türk vatandaşlığını gaip etmemiş olanlar avdet edebilir.

4 — Türkiye Cümhuriyeti makamatı tarafından verilmiş pasaportla İstanbulu terketmiş gayri mübadil ortodoks rumlarla İstanbulda bulunan aile reislerine iltihak etmek üzere gelecek olan kız ve erkek çocuklar ve reşit bile olsa evlenmemiş kızlar ve reşit oğlu etabli tanıtmış dul analar hakkında olunacak muamele Türkiye ile Yunanistan arasında yapılmış ve 11 haziran 1930 tarihinde Ankarada imza edilmiş olan mukaveleye ve Muhtelit Mübadele Komisyonu Türk Heyeti Murahhasası Reisliğinden konsoloslara vukubulacak iş'ara göre ifa edilir. Tâbiiyetinden şüphe edilenlere dairei aidesince yapılacak tahkikat neticesinde tâbiiyeti tesbit edildikten sonra pasaport verilebilir.

5 — 2 Temmuz 1340 ve 17-11-1930 tarihli seyrisefer talimatnameleri hükümleri mefsuhtur.

ŞÛRAYI DEVLET KARARLARI

Türkiye ağaç koruma cemiyetinin hayır cemiyetleri arasına konulmasına dair

Mülkiye Dairesi Mazbatası

No : 2235-2704

Türkiye Ağaç Koruma Cemiyetinin Menafii Umumiyeye Hadim Cemiyetler arasına konulması için aranılan evsaf ve şeraitin henüz inkişaf etmemiş olduğuna dair 5/4/1931 tarihinde ittihaz ve Şûrayi Devlet Heyeti Umumiyesince de kabul edilmiş olan kararın tebliği üzerine mezkûr cemiyet reisliği tarafından bazı izahatı havi olarak verilen arzuhalin gönderildiğine dair Dahiliye Vekâletinin Başvekâletten muhavvel 9/8/1931 tarihli ve 3167/1586 numaralı tezkeresi dairemize tevdi edilmiş olduğundan okundu.

Evvelki karar üzerinden ancak bir kaç ay geçmiş ve cemiyetin tamamen tatbik olunan bir senelik bütçesinin görülmesine bile imkân husule gelmemiş olduğundan şimdilik yeni bir karar ittihazına mahal olmadığı mütaleasile keyfiyetin Heyeti Umumiyeye arzı ittifakla tezekkür edildi. 3/10/1931

Heyeti Umumiye Mazbatası

No. 375-456

Türkiye Ağaç Koruma Cemiyetinin Menafii Umumiyeye Hadim Cemiyetler meyanına ithali için bir cemiyette bulunması lâzım gelen evsaf ve şeraitin mezkûr cemiyette henüz inkişaf etmemiş olduğuna dair evvelce Mülkiye Dairesince 5/4/1931 tarihinde ittihaz olunup Heyeti Umumiyece de tasvibe iktiran etmiş olan kararın alâkadarlara tebliğ edilmesile Cemiyet Riyasetinden bu hususa müteallik verilen bazı izahatı havi Dahiliye Vekâletinin Yüksek Başvekâletten muhavvel 9 ağustos 1931 tarihli ve 3267/1586 numaralı tezkeresine melfuf arzuhal üzerine Mülkiye Dairesinin 3 teşrinievvel 1931 tarihli ve 2235/2704 numaralı mazbatasında serdolunan mütaleasının tetkiki sırasında cemiyetin umumî merkezinin mesaisi ile şubelerinin faaliyeti hakkındaki vesaikın ve aşıcılığın tamimi ve fidanlıklar tesisi gibi memlekette fennî usuller dairesinde inkişafı şayanı temenni olan hususata dair neşrü tamim olunduğu bildirilen eserler görülüp tetkik edildikten sonra karar verilmesi münasip olacağı cihetle arzuhalde mevzuubahs olan eserlerle 1930 ve 1931 senelerine ait bütçeler celp ve tetkik olundu. Cereyan eden mü-

zakere neticesinde, Mülkiye Dairesi Reisi Mithat Beyle Azadan Süleyman Emin Paşa, Şefik, Ömer Lûtfi ve Kemal Atıf Beylerin bu cemiyetin henüz Menafii Umumiyeye Hadim Cemiyetler arasına girebilecek derecede inkişaf etmemiş olduğundan kararı sabıkın tebdilile yeniden bir karar ittihazına mahal olmadığı yolunda daire mazbatasında serdolunan mütalea ve noktai nazara müstenit reyi muhaliflerine karşı Maliye ve Nafia Dairesi Reisi Ali Rıza Beyin teklifleri veçhile faaliyet ve mesaisi itibarile inkişaf eylediği bittetkik anlaşılan mezkûr cemiyetin Menafii Umumiyeye Hadim Cemiyetler arasına girmesinin muvafık bulunduğuna 24 kânunuevvel 1931 tarihinde ekseriyetle karar verilmiştir.

* * *

Belediyelerce alınan dellâliye resminin suret ve şekli cibayetine dair

Mülkiye Dairesi mazbatası

No: 2519-3255

Belediye Vergi ve Resimleri kanununun 22 inci maddesi mucibince alınmakta olan tellâliye resminin bazı emvalin müzayede ile satılığa çıkarıldıktan sonra müzayedenin pazarlığa müncer olması veya malın satılmasından sarfınazar edilmesi halinde de istifası hususunun İstanbul Belediyesince Dahiliye Vekâletinden istizan edilmesi üzerine Vekâleti Müşarünileyhanın keyfiyetin Şûrayı Devletçe tetkikine dair Başvekâletten muhavvel 29/8/1931 tarihli ve 129-928 numaralı tezkeresi ve melfufu dairemize tevdi edilmekle bu hususta Maliye Vekâletinin mütaleası istifsar olunarak gelen cevap ile birlikte tetkik edildi:

Dahiliye Vekâleti tezkeresi ile İstanbul Belediyesi tahriratında: Belediye Vergi ve Resimleri Kanununun 22 inci maddesinde alenî müzayede ve münakasa ile satılan her nevi menkul ve gayri menkul emvalden tellâliye resmi alınacağı ve tellalların Belediyece tayin olunacağı mezkûr bulunmasına göre müzayedeler ekseriya bedelin haddi lâyıkında bulunmaması veya bir tek talip zuhur etmesi sebeplerile pazarlığa müncer olmakta ve bu takdirde müzayede vuku bulduktan sonra iş pazarlığa döküldüğünden pazarlık ile müzayede birbirinin mütemmimi mahiyetini arzetmekte ve pazarlık ile müzayede birbirinden ayrı farzolunsa bile Belediye kendisine terettüp eden vazifeyi yaparak münâdi göndermiş ve netice itibarile mal da satılmış olduğundan pazarlık üzerine kararlaşan bedelden değilse bile müzayede ile çıkarılmış olduğu bedel üzerinden ve keza müzayede neticesi pazarlık ile de haddi lâyıkı bulunmayan emvalin satışından sarfınazar olunması halinde de Belediye vazifesini yapmış olduğundan tellâliye resmi alınması lâzım geldiği noktai nazarı serdolunmaktadır.

Maliye Vekâleti ise: (Belediye Vergi ve Resimleri) Kanununun 22

inci maddesinde alenî müzayede ile satılan eşyadan tellâliye resmi alınması tasrih edildiği ve «Hükûmet namına vuku bulacak her nevi müzayede ve ihalât» hakkındaki 661 numaralı kanunda da müzayede ve münakasai aleniye suretile yapılan ihaleler pazarlık ve kapalı zarf usullerile icra edilen ihalelerden ayrıldığı ve pazarlık ve kapalı zarf usulile vaki olan ihalelerde aleniye mevzuubahs olamayacağı ve müzayede ve münakasai aleniyede müzayade günü son pey haddi lâyık görülmediği takdirde yevmü ihale bir hafta sonraya talik ve ikinci defa da haddi lâyık bulunmazsa müzayede ve münakasadan sarfı nazarla pazarlık ile muamelenin intaç olunacağı zikredildiğinden haddi lâyık bulunmadığı için pazarlık suretile vaki olan ihalenin müzayede ve münakasai aleniyeden mütevellit addile tellâliye resmine tâbi tutulması kanuna mugayir olduğu ve keza müzayede ve münakasai aleniyede haddi lâyık bulunmadığı için satıştan sarfınazar olunması halinde de emval satılmamış olduğu için resim alınması kanunî olmayacağı mütaleasındadır.

İcabı müzakere olundu: Azadan Süleyman Emin Paşanın, müzayedede bedel haddi lâyık görülmediği için malın aynı günde pazarlık suretile müzayededede en fazla pey vermiş olan kimseye satılması halinde bayi ile müşterinin tellâliye resminden kurtulmak için anlaşmış olması muhtemel bulunduğundan bu takdirde malın bedeli muhammeni üzerinden resim alınması lâzım geldiği yolundaki muhalif reyine karşı, Belediye Vergi ve Resimleri Kanununda tellâliye resminin alenî müzayede ile satılan emvalden alınacağı tasrih edilmesine göre her ne suretle olursa olsun pazarlık ile satılan veya müzayededen sonra satılmasından sarfınazar olunan emvalden resim alınmasına ekseriyetçe kanunî mesağ görülmemiş ve keyfiyetin bir kerre de Heyeti Umumiyeye arzına 24/11 1931 tarihinde ittifakla karar verilmiştir.

Heyeti Umumiye Mazbatası

No: 433-447

Mülkiye Dairesinin 24/11/1931 tarih ve 2519/3255 numaralı işbu mazbatası Heyeti Umumiyede okundu:

Bazı emvalin alenî müzayede ile satılığa çıkarıldıktan sonra müzayedenin pazarlığa müncer olması veya satılmasından sarfınazar edilmesi halinde Belediye Vergi ve Resimleri kanununun 22 inci maddesi mucibince alınmakta olan tellâliye resminin istifasına kanunî mesağ olmadığına dair Dairei Müşarünileyha Mazbatasında ekseriyetle dermeyan olunan ve esbabı mucibeye müstenit bulunduğu bittetkik anlaşılan mütalea ve noktai nazarın muvafık olduğu 17/12/1931 tarihinde ekseriyetle tasvibe iktiran etmiştir.

VEKÂLETÇE YAPILAN TAMİMLER

Noterlerce resen tanzim edilecek evraklara yapıştırılacak pulların intizamına dair

Noterlerce re'sen tanzim olunan evrak ve senedatın Noterlik dairesinde kalacak asıl nushalara ilsakı lâzımgelen pulun tarifatı kanuniye dairesinde iptal edilmediği Maliye vekâleti celilesinden iş'ar kılınmaktadır.

Noterlerce re'sen tanzim olunup ta dairede hıfzolunan evrak ve senedatın asıllarına yapıştırılan pulların tarifatı kanuniye dairesinde ilsak ve iptal ettirilmesi hususunun dairei memuriyetiniz dahilindeki noter ve muavinlerine tamimen tebliği temenni olunur efendim. 6/ 2/ 932

* * *

Asliye hukuk mahkemelerinden temyize gönderilecek evraklara dair

Asliye hukuk mahkemesinden sadır olup temyizen tetkiki talep edilen ilâmın temyiz istidasile birlikte alelekser gönderilmemekte olduğu cihetle ilâmın harcı tesviye edilerek tarafeyne tebliğ edilip edilmediği istilâm edilmekte ve bu yüzden tehiri muameleye sebebiyet verilmekte olduğundan temyizen tetkiki talep edilen ilâmın temyiz istidanamesine rapten irsali hususu temyiz birinci hukuk riyasetinin sebkeden iş'arına atfen ve tamimen tebliğ olunur efendim. 21/ 11/ 931

* * *

Resmî evrak zarflarına, gönderilecek makam adreslerinin rumuzsuz olarak yazılması hakkında

Postahanelere verilen resmî evrak zarflarına, gönderilen makam ve memuriyet adresinin tamam olarak yazılması ve rumuz kullanılmaması Dahiliye Vekâleti Celilesinin iş'arı üzerine 23-11-931 tarih ve 812-250 numaral- tahriratı umumiye ile tamimen tebliğ edilmiştir işbu tebliği umumiye rağmen bazı makamlarca postahanelere verilen resmî evrak zarflarına rumuzlu adres yazıldığı cihetle mevrit mahallerce bu adreslerin anlaşılamaması neticesi olarak zarfların yanlış yere teslimi veyahut

mahreçlerine iadesi gibi hatalar vukua geldiği vekâleti müşarünileyhanın ikinci defa vukubulan iş'arından anlaşılmakla muhakemat ve muamelâtın tehirine sebebiyet vereceği tabiî ve daha bir çok mahaziri daî bulunan rumuzlu adreslerin kullanılmasından tevakki olunarak tebligatı sabıka dairesinde muamele olunması lüzumunun merkez ve mülhakatınız mehakim ve devairi adliyesine ehemmiyetle tebliği tekrar beyan ve tavsiye olunur efendim. 20 - 2 - 932

* * *

Mülga Mehakimi şer'iyeye ait sicillerin mahallerinin tesbitine dair

Mehakimi şer'iyenin ilgası üzerine asliye mahkemelerine devredilen ve kadim zamanlara ait aksamı tarihî bir kıymeti haiz olan sicillerinin nerelerde hıfzedildiklerinin ve bunların hangi senelere ait olduklarının ve vaziyeti hazıralarının bizzat tarafınızdan tetkikile istihsal edilecek malûmatın inbası tamimen tebliğ olunur efendim. 25-2-932

* * *

Hayvan sirkatinin men'i hakkındaki kanunun dikkat ve sür'atle tatbikına dair

Bazı mahallerde hayvan sırkatından maznun eşhas haklarında hayvan sirkatinin men'i hakkındaki kanun hükümlerinin tatbik edilmemek te ve bu suretle hayvan sırkatının çoğalmasına ve zürraın istihsal vasıtalarından mahrum kalmasına ve binnetice memleketin umumî servetinin tenakusuna sebebiyet vermekte olduğu vukubulan şikâyetlerden ve bu bapta cereyan eden muhaberelerden anlaşılmaktadır.

Hayvan sirkatinin me'ni hakkındaki kanunun, Türk ceza kanununun 564 üncü maddesile kısmen ilga edilmiş olan 12 inci maddesi hükmü müstesna olmak üzere diğer hükümleri baki ve mer'i olduğundan hayvan sirkatinden maznun eşhas haklarında mezkûr kanun hükümlerinin ve bilhassa 17 inci maddesi ahkâmının tamamen tatbiki lüzumu tamimen tebliğ ve keyfiyetin kaza daireniz dahilindeki C. M. U. liklerile mahkemelere tebliği tamim olunur efendim.

ADLÎ ŞÜUN

Türkiyede Eski ve Yeni Rejimde AYNÎ HAKLAR HAKKINDA iki konferans

Türkiye Cümhuriyeti hükûmeti kadastro müdürü umumisi Atıf Bf. ile İsviçrenin Vaud kantonu kadastro müdürü doktor profesör Hegg tarafla rından Lozan darülfünunu ulûmu içtimaiye ve siyasiye mektebinde verilen iki mühim konferans

Bu konferanslar, Lozan darülfununu tarafından Türkiye Cumhuriyeti Icra Vekilleri Heyeti Reisi İsmet Paşa Hazretlerine ithaf edilmiştir.

Lozan Darülfünunu Ulûmu İçtimaiye ve Siyasiye Mektebi Müdürü Profesör P. Boninsegni Tarafından İrat olunan küşat nutku :

Himayesi altında bu geceki konferansın vaki olduğu Lozan Darülfününu Ulûmu İçtimaiye ve Siyasiye mektebi namına, Türkiyede eski ve yeni rejimde aynî haklar ile; Türkiyede gayri menkul mükellefiyete ait tekâmülden bize bahsedecek olan Türkiyede Kadastro Umum Müdürü Atıf Beyefendiyi sizlere takdim etmekle şerefyabım.

Atıf Beyefendi ile, Kadastro Fen Hey'eti Müdürü Halit Ziya Bey kendi hükûmetleri tarafından Avrupaya ve sureti mahsusada İsviçreye fotoğrametri vasıtasiyle yapılan kadastro usullerini ve Türkiye Cümhuriyeti Büyük Millet Meclisi tarafından son defa kabul edilen Kanunu medenî ahkâmına tevfikan gayrı menkul sicillere müteallik tatbik esaslarını tetkik etmek üzere gönderilmişlerdir.

Muhtelif vilâyetlerde valiliklerde bulunmuş olan ve elyevm, Maliye Vekâletinin en mühim idare-

lerinden birinin şefi olan Atıf efendi, bu konferansın i teşkil eden mühim bir mevzudan bahsetmek hususunda memuriyetleri itibariyle son derece salâhiyettardırlar.

Atıf Beyefendiye sözü terketmeden ve Vaud kantonu Kadastro Müdürü meslekdaşımız Profesör Hegg'i Türkiye'de gayrı menkul sicillerin tatbikına âmil olacak olan gayrı menkule mütedair yeni hükümlerin prensiplerini izaha davet etmeden önce, eski rejimin kadrolarını değiştiren yeni Türk inkılâbının faâl unsurlarından birini de Atıf Beyefendinin şahsında selâmlamama müsaade etmenizi rica ederim. Türk milleti, kendisini tazyik eden asırdide zinciri kırdı. Fevkalâde bir kudret ve iman hamlesiyle hukuku hükümranisini istirdat ederek vatan temellerine varıncıya kadar Türk milletini tehdit eden ihtiraslara nihayet verdi, ve kendisine hürriyet ve istiklâlini bahseden bir teşekkül iktisap etti. Emlâk noktai nazarından olduğu kadar eşhasça bir cemiyetin münasebetlerini tanzim eden kanunlara gelince, Türk milleti bu kanunları Avrupanın en eski demokrasisinden almak istedi ve binnetice İsviçre Kanunu Medenisini kabul etti.

Bu hal, genç Türkiye Cümhuri yetinin Helvetya demokrasisine izafe ettiği güzel bir kadirşinaslığın ifadesidir.

Herkesin haklarını vazıh ve kat'i bir şekilde tahdit eden kanunlara malikiyet bir millet için şüphesiz bir mazhariyettir. Lâkin, bu kadarı kâfi değildir, kezalik bu kanunlara riayet ettirecek kuvvetli bir surette müesses nüfuz ve salâhiyetlerle, onlara riayete müstait vatandaşların mevcudiyeti icap eder. Dante, haklı olarak: «Le leggi son, ma chi mano ad esse?»

Der. Bu itibarla, genç Türk Cümhuriyetine, İsviçre adliyesi kadar müstakil, münevver, dürüst bir adliyeye mazhar, İsviçre milleti kadar herkesin hukukuna hürmetkâr ve millî davaya o mertebe sadık bir millete malikiyet temenni ederim.

Bu hislerle mütehassis olarak, sözü Atıf Beyefendiye bırakıyorum.

Atıf Beyefendinin nutukları:

Hanımefendiler, Beyefendiler:

Beşeriyeti idare eden kanunlar mensup oldukları milletlerin ahlâkî, içtimaî tekâmülleri gibi, bu milletlerin iktisadî, coğrafî ve tarihî temevvüç hareketlerini bizzarure takip eder.

Sabit yani her türlü ıslahat ve tebeddülâta karşı hasım bulunan bir kanunun mefruz mevcudiyeti kabul olunsa bile, bir milletin hayatında müşkülât ve gayri tabiiliklerin zuhuru muhakkak olduğu gibi, bu millet binnetice kendisi için çizdiği kanun dairesinde yürümek mecburiyetinde kalacaktır.

Bir gün gelir ki, bir milletin inkişaf hayatına zencir vuran layetebeddel kavait gayri kabili tahammül olur ve önüne geçilemiyen ne-

tice, yani «ihtilâl» diye tevsim ettiğiniz hadise infilâk eder.

Türkler diğer müslüman milletler gibi, Küçük Asyada siyasî varlıklarının iptidasından itibaren, şeriat hükümlerine yani, Muhammedin Kur'an vasıtasile emrettiği dinî kanuna tâbi olmuşlardır. Arabistan sahrası gibi Mekke ve Medinedeki çöl kabilelerinin tezahüratı hayatiyesini tanzim eden bu mukaddes kanunun hükmü altında etnoğrafik, coğrafî ve iktisadî noktai nazardan tamamile başka olan Türkler adlî ıslâhat yapmak ihtiyacında kalmışlardır.

Sultanların kudretlerinin en yüksek dereceyi bulduğu devirde, bundan dört asır evvel Asyayı Suğrada Bedrettini Simavî namında bir zat zuhur etmiş ve tamamen sosyalist efkâra müstenit çok vazıh bir sistemi müdafaa etmek cesaretini göstermiştir. Fakat zavallı mefkûreci çok cüretkârane, nabemevsim ve muhite yabancı olan bu sergüzeştini başile ödemiştir. Şeriatin bu kanunu ilâhî, mutlak surette layetebeddel olup arzüzerinde halifeler Muhammedin mümessilleridir. Müftü denilen müslüman şefleri ve şer'î mahkemeler vâsi salâhiyete sahip ve müstakil idiler. Bunlar doğrudan doğruya emrinde bulundukları müslümanların büyük reisi Şeyhülislâma silsileyi meratiple merbut turlar. Şeyhülislâm hatta Sultanlara emretmek hak ve salâhiyetlerini haiz olup Kur'anın mazmun ve ma'nasını anlamak ve tefsir etmek hususunda da yegâne sahibi salâhiyetti.

Birçok sultanlar ıslahatçı temayüllerinden dolayı Şeyhülislâmlar tarafından hükmen mahkûm edildiler. Türkiyenin Avrupaya karşı vaki inbisatının mecburî zarureti altında hattâ Osmanlı İmparatorluğunun mevcudiyetini tehdide kadar giden âcil ve zahir tehlike karşısında Türk hükûmeti tarihî 1837 Gülhane Hattı Hümayunile milletin hayat ve mallarının zımnan mütekeffil bir kanunu kabul ettiğini mutantan bir surette ilân etti.

Gayem sizlere bilhassa Türk gayri menkulleri hakkındaki kanunlardan bahsetmek olduğundan, binnetice mevzuubahs hattı hümayun noktai nazarından münhasıran mülkiyet ve gayri menkul siciller hakkında beyanı mütalea edeceğim.

Milletin taassup ve cehaletine dayanan mehakimi şeriyenin salâhiyet ve nüfuzu nazarı dikkate alınacak olursa parlak vaitlerine rağmen 1837 kanunu esasisinin memleketin gayri menkul kanunlarına ait büyük hukukî tebeddülâtı bilkuvve ihtiva etmediği müşahede edilir.

Bununla beraber, tarihî ve siyasî sahada elde edilen neticeler ne kadar ehemmiyetsiz olursa olsun, türk inkılâbının büyük menbaını münasip zamanda tenmiye eden küçük cereyanlara ait saikleri görmek pek kolaydır. Türkiye ve türkler ölkelerinin takriben yarısı avrupada bulunması ve netice itibarile bütün irtibat vasıtaları cihetinden avrupa ile temasta bulunmaları hasebile, Fransa inkılâbının ve Avrupadaki medenî sahada tecelli eden cereyanların uzağında kalmazlardı.

Bu şartlar içinde, Türk milleti

bizzat tekâmül etmekten, yeni temayüller hissetmekten geri durmuyordu. Günün birinde bütün dünya, bizzat Sultan Hamit de dahil olmak üzere, Makedonyanın sarp dağlarının tepelerinde dikilen bayrakları büyük hayretlerle müşahede ettiler. Bu bayrakların parıldıyan renkleri arasında bizzat Sultan Hamit tarafından icra mevkiine konan ve milletin dileklerini anlatan hürriyet kelimesi dalgalanıyordu.

23 Temmuz 1908 tarihinde Sultan meşrutiyeti ilân etti.

Bu siyasî hâdise, inkılâp ismini aldı. Fakat hataya düşmemek için hakikî Türk inkilâbından bu vak'anın alâim ve tezahüratını iptidalarından itibaren istintaç etmek doğru ve mantıkî olur.

Bu muazzam hadise, Türkiye Büyük Millet Meclisinin tasvibile Gazi Mustafa Kemalin teşkilâtı esasiye kanununa tevfikan Türkiye Cümhuriyetini ilân ve tesis ettiği tarihe müsadif 29 ikinci teşrin 1925 tarihinde bütün alâim ve hususiyetleri ile tezahür eder.

Bu kanun mucibince, saltanat gibi hilâfet, müftileri ve şer'î mahkemelerile çöküyor. Şeriatın büyük nazım ve muhafızı Şeyhülislâm tarihin sahnesinden ebediyen silinip gidiyorlar. Cümhuriyetin teessüsüne kadar, türklerin ne kanunu medenileri ne de borçlar kanunu vardı.

Kanunu ilâhî olan şerait, halkın hukuk ve vazifelerine müteallik hükümleri tâyin ve emrederdi. Bu ahkâm ve şerait bazan pek müphem ve iptidaî fikir ve telâkkilere müstenit idi. Çöldeki arap kabilelerinin im'ânına bundan on üç asır evvel vazedilen semavî hukuk, medenî ve Avrupa kültürünün iyiliklerinden istifade eden bir milletin ihtiyaçlarına karşılık olabilmesi kabil mi idi? Hayır.

Aile, veraset, vesayet hukuku ve aynî haklar eski rejimde ilâhî hukukun mevzuunu teşkil ediyordu.

Türklerin bu kayitlerden kurtulma hislerini ve Gazinin bu arzuları tam manasiyle yerine getirmek hususundaki fevkalbeşer kudretini anlıyabilmek için, mes'elenin yalnız kendi salâhiyetim dairesine girmesi dolayısiyle aynî haklar bahsini anlatmakla iktifa edeceğim. İsviçre kanununun tamamiyle eşi olan kanunu medeninin kabulünden önce, nynî hak olarak semavî hukuk mucibince yalnız arazi mülkiyetini nazarı teemmüle alıyorduk.

Türkiyede üç nevi akar vardı:

1 — Arsalar veya mahdut bahçe ve avluya malik binalar gibi hususî mülkiyete dahil arazı.

2 — Devlete ait akarat, yâni her türlü ekilecek arazi,

3 — Evkafa ait akarat.

Bu itibarla kanunu medeninin kabulüne kadar, arazi devletin mülkiyetine dahil ve çiftçilerde ancak basit birer kiracıdan başka bir şey değillerdi. Eğer çiftçi üç sene mütemadiyen toprağını sürmezse, zilyetlik hakkını kaybeder ve mülkiyet devlete rücu ederdi.

Devletten peşinen izin alınmadan müstefit olduğu arazinin genişliğine göre, bir defa veya müteaddit defalar vergi vermeden çiftçi bina yapmak, ağaç dikmek, bağ vücuda getirmek, topraktan çanak, künk yapmak haklarına malik değildi.

Çiftçiler, bu kiracı sıfatlariyle devlete, mahsullerinin sekizde birini temsil eden öşür verirlerdi.

Toprağın ıslahı için ettiği masrafları nazarı dikkate almaksızın bu vergi devlet tarafından cibayet olunurdu. Diğer taraftan bu verginin tarhı müzayede yolu ile müteahhitlere tevdi edilir, ve tevdi keyfiyeti en fazla verene ihale olunurdu. Her ne vasıta ile olursa olsun fazla para kazanmak endişesinden başka bir fikir gütmiyen bu gaddar mültezimlerin karşısında fakir köylünün halini bu suretle tahmin etmek kolaydır. İnsanî duygularınız bunları çeviren toprak ve emlâkin hususî mülkiyete dahil olduğunu düşündüğünüz anda, ihtimal teselli bulacaktır. Fakat hakikat bu merkezde değildir, Emlâkin büyük bir parçası ondan müstefit olanlara nakdî bir mükellefiyet yükliyen Evkafa ait bulunuyordu. Her nevi gayrı menkul muamelâtı, iktisabı intikali, ziyaı kanun ve usule hiçbi suretle riayete mecbur olmıyan dinî hâkimlerin kararları mucibince cereyan ediyordu.

Hukuku ilâhiyenin tatbikatına dair, ovakitler dört mezhebin mevcudiyetini de tasavvur ederseniz, meselenin mu'dıliyetini anlamak zor olmıyacağı gibi, bu meseleler hakkında verilen keyfî hükümler için de hayret etmiyeceksiniz.

Sahibinin ölümünden sonra, Evkafınkiler de dahil olmak üzere, bütün emlâk devlete kalırdı. Şayet müteveffanın oğlu araziyi muhafaza etmek isterse, devlete bunların bedelini vermesi lâzım gelirdi. Bundan dört asır evveline, Sultan Süleyman devrine kadar rejim bu halde idi.

Tarihte liberal efkâr ve muhakematile malûm olan Ebussuut Ef. veraset hakkını oğula (kıza değil) tanıyan bir fetva verdi.

1594 tarihinde, veraset hakkı kıza dahi teşmil edilmiş ve sonraları arazi kanununun neşir ve ilânını müteakip bu hak üç derece daha tevsi edilmekle beraber, ikale hususu yukarda gördüğümüz gibi her zaman arazinin bedelini ödemekle ifa olunabiliyordu. Bu hak aynı kanunun ahkâmına göre müteveffanın dokuz dereceye kadar yakınlarına tanınmıştı.

Elhasıl, 1866 senesinde hususî bir kanun, veraset hakkının sekiz dereceye kadar teşmil edildiğini ve ikale hakkının da üç dereceye indirildiğini tayin etti.

Mevzu bahs arazi kanununun menşe ve ehemmiyeti hakkında, sizinle bir nebze mübahasede bulunmaklığıma müsaade buyurmanızı rica ederim.

Türkiyenin münhasıran bir ziraat memleketi olmasına binaen gayri menkul mülkiyetinden doğan hususata ve ihtilâfata Şeyhülislâma

bağlı şer'î mahkemelerin mudahalesi, milleti ve hükûmetini endişeye düşürmiye başladı. Bu devirde filhakika dinî hâkimler iki şahsın doğru veya yalan şahadetile bir mülkü ekseriya hiç bir hakka sahip olmıyan üçüncü şahıslara intikal ettirdikleri vaki idi. Hükûmet arazinin sahibi sıfatile en sonunda bu işe nihayet vermek ve şer'î mahakimin gayri menkul mülkiyete ait hususlara karışmasını arazi kanunu ile menetmek suretile cesaretini gösterdi. Bu kanunun ancak ebniyeyi fer'î arsa ve küçük bahçesile hususî mülk ad ve telâkki eden kanunu ilâhide musarrah şekilden çok fazla liberal bir veraset nehcini kabul ettiğini görüyoruz. Bundan maada, Kur'ana nazaran kızın veraset hakkı ancak oğlununkinin yarısından ibaret idi. Araplar için ve çöl sahillerinin zihniyetine uyğun olarak yapılmış olan bu islâm kanunu kadına cemiyette kâfi derecede bir mevki bahşetmiyordu, Şu halde kadına en yüksek hürmet bahşını arzu eden Türk zihniyeti ile bu görüş tarzı nasıl telif edilebilirdi?

İslâm teamülüne göre kadınların erkek nazarından kaçınmak mecburiyetine rağmen, eski Türk hükümdarları nezdinde, Hâkanın sağ tarafında karısı olduğu halde halka gözüktüğü malûmdur. Bu suretle hükümdar, karısının resmî müşareketiyle icrayı saltanat ve idarei umur edebilirdi.

Kanunu İlâhi, gayri menkullere tatbik edilen bir mükellefiyet usulü koyuyordu. Yani, Evkaftan bahsetmek istiyoruz.

Türkiye'de üç nevi evkaf mevcuttu:

Eğer bir kimse dinî yahut umuru hayriyeye ait hususlar için bilfarz bir hastahane, medrese, bir çeşme tesis etmek istiyorsa, bu müessesat idaresine kâfi derecede gayri menkul varidat tahsis ederdi. Müessisler yaşadıkları müddetçe, Şeyhülislâm tarafından usulen musaddak bir vasiyetnameye tevfikan idareye ait salâhiyetleri haiz mütevellilere kendi velâyetlerini tefviz ediyorlardı.

Bu hususî idare, hakikî illeti mevcudiyetinden mahrum vakıf tesisatını dairei temşiyetine ithal etti. Bu nevi vakıflar da emvali mevkufe namını aldı. İkinci nevi vakıflar, Sadrazam, Şeyhülislâm, Kızlar ağası, ve saire gibi yüksek ve resmî rütbelerdeki zevat tarafından idare ve her birine ait vasiyetnamelerle tesis edilen vakıfları ihtiva eder.

Bu idare, keza vakıf tesisatına vaziyet ederek bunları mülhak evkaf namile tevsim etti. Elhasıl son ve üçüncü nevi vakıflar doğrudan doğruya müessislerince tâyin edilen ve mütevelliler tarafından müdahale edilmeksizin idare olunan vakıflardır.

Diğer bir noktai nazardan, bu evkafı iki sınıfa ayırabiliriz: İcarei vahideli Evkaf, İcareteynli Evkaf.

İcarei vahideli Evkaf, diğer gayrı menkuller tarzında kiralanmış ve intifa temin eden emvalden ibarettir. İcareteynli Evkaf

ise, şu şekildedir: İstanbul mebanisinin büyük yangınlar yüzünden sık sık harap olduğunu bilirsiniz. Halbuki, bu gayri menkuller arasında mühim bir kısım Evkaf mevcuttu.

Ateşin tahribatı bir taraftan bu Vakıf tesisatın kendi idare ve temşiyetlerine muktazi varidatın ziyaını, diğer taraftan tekrar inşa edilmeyerek metrûk kalan mebaninin Osmanlı İmparatorluğunun payıtahtında hazin bir manzara husulünü intaç etti.

Bu hale çare bulmak çin maalesef hiç bir vasıta yoktu. Evvelemirde yanmış vakıf binaların yeniden yapılması için lâzım gelen mebaliğ mefkuttu. Aynı zamanda Kur'an bunların satılmasını menediyordu. Şu hale göre, ne yapılmak lâzımdı? 1642 tarihinde, Kanunu ilâhiyi anlamak ve tefsire yegâne salâhiyettar reis olmak itibariyle Şeyhülislam müşkülatı bertaraf edecek mahirane tedbiri buldu. (Kat'î satışın kanun mucibince gayrı mümkün olması hasebiyle bu emlâkin hesapça mukaddes akideleri ihlâl etmeksizin islâm hukukuna ithal edilen icareteyin tedbirini ortaya çıkaran kiralamak şeklinde satılabileceğini beyan etti),

Bu nehçe göre, müşteri gayri menkulün teslimi anında ilk kira olmak üzere satış bedelinin büyük bir kısmını ve bakiye için de ikinci kira bedeli namile senelik cüz'î bir resmi peşinen tediye ediyordu.

İcareteyinli diğer bir cins evkaf daha vardır ki, bu da mebaniye değil yalnız toprağa şamil idi. Arazi sahibinin münhasıran devlet olduğunu ve bir çiftçi, hükûmetin evvelden izinini alsın almasın, ağaç diktiği veya bağ yetiştirdiği anda bu bağlar ve bağ, çiftçinin malı olduğunu görmüştük. Ait olduğu merciin ruhsatını istihsal, hükûmete ödenmesi lâzım gelen hükûmet hissesinin yahut vergi bedelinin azaltılması mahiyetinde idi. Eğer bir kimse büyük bahçe ile muhat bir evi mülkiyetinde bulunduruyorsa bina arsasının evkafa ve bahçe arazisinin de devlete aidiyeti pek tabiî idi, şayet ağaçlar üçüncü bir şahıs tarafından dikilmemiş ise, evden intifa eden kimse ancak binanın mülkiyetinden istifade edebilirdi.

Bu iptidaî telâkkiler, bu dar zihniyet ve esassız tedbirlerle Türkler gibi medeniyet ve terakkiye susamış bir milletin hali inkişafta bulunan ihtiyacatını tatmin imkânı var mıydı?

Türkler, basit ve iptidaî şartlar içinde yaşamaktan memnun Arabistan çöl çocuklarının seciyelerine malik değildiler. Büyük hayat kabiliyetleri, onları taze ve daima yenilenen bir havayı teneffüs etmeyi amirdi. Lâkin bir taraftan lâyetebeddel kanunu ilâhî ve diğer taraftan da sultanların müstebidane idaresi Türkleri sıkıştırıyor ve onlara kımıldanmak imkânını bırakmadığı gibi istedikleri veçhile nefes almaya bile imkân vermiyordu.

Kanunu ilâhî gayet mutlak ve şiddetli idi. Bilfarz kat'î surette şarabı, kadının içtimaî hayata iştirakini, ressamlığı, heykeltıraşlığı musiki ve dansı menediyordu. Bu

kanun mü'minlere, her hangi nevi eğlenceye kendilerini vermek hususunda da müsamaha göstermiyordu.

Bağ, güneş, ve güzellik memleketi olan Türkiyenin kendi çocuklarını koyu bir manastır hayatile takyit etmesine nasıl imkân vardı? İstanbulun parlak seması altında Halicin mavi kıyıları ve boğazın yaldızlı sahillerinde şarap, kadın ve aşkı yaşadığı müddetçe ilâhî surette terennüm eden şair Nedimin vatandaşları, kanun ve evamiri rabbaniyeye karşı mücadele ve yeni bir yol tutmak için kendi aralarında teşkilâtlanmıya başladılar. Bu yeni yol, liberal hattâ müfrit akidelere istinat eden Bektaşi yahut Celâlî denilen tarikattan ibarettir.

İçtimaî bir kurtuluşu istihdaf eden bu millet t şkilâtı Sultanların ve din adamlarının husumetini tahrikte geç kalmadı, bunlar vakit vakit şiddetli tâkibata maruz kaldılar.

Günün birinde Sultan bunlara karşı Murat Paşa kumandasında bir ordu gönderdi. Betbaht adam 100, 000 bektaşiyi, yâni Türk köylüsünü kılıçtan geçirdi. Bu feci hadiseden sonra bu adamı kurbanlarını gayesi uğrunda çukurlara doldurmasından kinaye, tarihte Kuyucu Murat Paşa namını aldı. Fakat, müthiş tazyiklere rağmen tarikat her yerde, Anadolu köylerinde ve Balkan Türkleri arasında olduğu gibi büyük Türk şehirlerinde de yaşadı. Saray edebiyatı bunlara Kızılbaş namını verdi. Lâkin içtimaî ilim noktai nazarından Kızılbaşlar Türk Milletinin hür vicdanı karşısında taâssup aksülâmeline tercüman olmuşlardır.

Eğer bir kimse, tarihin bu devrinde Türklerin vaziyetlerini mütalea etmek merakına düşmüş olsa, yaşamıya lâyik olmakla beraber şayanı esef olan bu halden kendini kurtarmak için lâzım olan vasıtalardan mahrum bir milletin nöbet ve buhranlarının haklı gösterdiği ihtiyaçları kolayca müşahede edebilir. Sizlere verdiğimiz izahattan sonra, Türk inkılâbının içtimaî ve tarihî sebeplerini bilmek istersek bu sebeplerin tamamile hukukî mahiyette olduğunu istidlâl edebiliriz.

Eğer Türkiye tarihinin tabiî seyrini muvaffakiyetle takip etmek istiyorsa, adlî ıslahat yapacak büyük bir adamın, hattâ lâyetegayyer olup on üç asır kanunu ilâhî gibi idame edilen eski kanunu istihlâf ederek yeni bir kanunun esaslarını bulacak bir müceddidin zuuhru gayrı kabili içtinap bir şey olmuştu. Böyle bir müceddidinn ev'anma fevkalbeşer bir kudrete sahip, ölçüsüz mesaî kabiliyeti ve amme nezdinde fevkalâde halkçı hasleti haiz bulunması lâzımgelirdi.

Türkler, bir bahtiyarlık eseri olmak üzere bu dehayı Gazinin şahsiyetinde buldular.

Evkafa ait muhtelif akarın mülkiyeti Evkaf Nezareti tarafından temsil olunan bir teşekküle ait olmakta devam ediyordu.

Şaz vakıflara gelince, bunlardan mütevelliler, yâni bunlara ait mülkiyet haklarından münhasıran hususî şahıslar intifa ederdi, ve

icareteyn namı mesturu altında, bu emlâki satın alanlar dahi mülkiyet hakkını haiz olmaksızın münhasıran zilyetlik hakkından istifade ederdi.

Bu cihetle, icarei vahideli vakıflarda veraset hakkı olmayıp icareteynli evkafta ise veraset münhasıran mutasarrıfların çocuklarına tefviz edilirdi.

Miras hakkı, 1868 senesinde bir kanunla sekiz dereceye kadar genişletildi. Fakat yakınlarını bu miras hakkından istifade ettirmek istiyen kimse, mirasın mevzuunu teşkil eden mülkün mecmuu kıymetinin binde otuzu nisbetinde bir vergiyi de yaşadığı müddetçe ödemekle mükellefti. Aksi takdirde, yahut çocuğu bulunmadığı halde, otomatik bir surette mülk yeniden Evkafın malı olurdu.

Büyük şehirlerin, bilfarz İstanbul emlâkinin ekserisi ve Türkiyenin mühim bir kısmında arazi, vakıf olarak tesis edilmiş olduğundan bunların mutasarrıfları hakikî maliklerin intifa haklarından müstefit olamıyorlardı. Satış veya miras dolayısiyle münakale vergilerinin Evkafa ait oluşunu ve hususî eşhas mevzuu bahis olduğu takdirde bu sonuncuların vergi yekûnunu cibayet etmesini görmek garip oluyordu.

Sizlere arzettiğim muhtelif mülkiyet ve zilyetlik şekillerinden ayrı olarak (Gedik) denilen ve her türlü mülke ve hatta Evkafa bile el atabilen imtiyazlı dördüncü bir şekle işaret etmem lâzım geliyor.

Vaktile Türkiyede tüccar, esnaf, ve saire cemiyetleri vardı. Bu meslekî teşekküllerden her biri devletten bir nevi imtiyaz iktisap etmiş ve münhasıran bu imtiyaz sahipleri, hükûmetçe evvelce gösterilen çarşılarda han denilen büyük binalarda icrayı san'at hakkına maliktiler.

Eğer benim mülküm, veya mağazam her hangi bir sanat veya ticaretin icrası için hükûmet tarafından tayin edilmiş ise, korporasyon meclisinin tesbit edeceği senevî bir bedeli bana vermek suretile imtiyaz sahibi orada oturabilirdi.

İmtiyazların irsen intikalinden dolayı, şağillerin uzun seneler süren işgali sebebile bunların hakikî sahip olmaları neticesi tehaddüs etti; ve 1837 hattı hümayunile sendika sisteminin ilgasından itibaren kira olarak verilen tavizat bir nevi gayrı menkul mükellefiyeti haline inkılâp etti.

Ancak, 1912 senesinde devlet bir kanun hükmüne tevfikan hükmî şahıslara mülkiyet hakkını bahşetti. O zamana kadar, şirketler ve cemiyetler sultandan kendilerine bir mülkün tasarruf hakkını tanıyan bir hattıhümayun almıya muvaffak olamadıkları takdirde, temsil yolu ile her hangi bir kimse namına mülklerini tescil ettirmek mecburiyetinde idiler. Muhtelif cins emlâkin mütenevvi suretlerle tasarruf ve mülkiyeti yüzünden mütehaddis fevkalâde teşevvüşat hakkında size bir fikir vermek için enmuzecî bir misal arzetmekle iktifa edeceğim.

İki bina, bir parça arazi sahibi olan bir kimsenin, bir karı ile bir kardeş bıraktığını farzedelim. Bi-

nalardan her biri, meselâ vakıf gibi her nevi gayri menkul mükellefiyetinden azade olup diğer bina ise, icareteynli bir vakıf teşkil ederdi.

Birinci evden karı dörtte bir hisse tevarüs eder, ve geri kalan dörtte üç hisse de kardeşe verilirdi. Şayet bu tevsii intikal hakkı müteveffanın sağlığında tesviye edilmemiş ise, bu bina kâmilen hükûmete geçerdi; araziye gelince, keza karı dörtte bir ve kardeş dörtte üç hisseye tevarüs ederdi. Bu muhtelif nevi verasete ait vergilerin külliyen mütehalif esaslara istinaden cibayetini nazarı dikkate alacak olursanız, Türklerin haklı olarak hallerinden endişe etmeğe ve herne bahasına olursa olsun bu vaziyetlerini ıslah etmekte haklı bulunduklarını teslim edersiniz.

Bu kadar ağır şartlar altında, mülkiyet hakkının tahdidi, memleketin iktisadî ve içtimaî hayatına ehemmiyetli surette sekte iras ediyordu. Fakirlik dalgası, en münbit sahalara varıncıya kadar merhametsizce icrayı hüküm etmekte idi.

Galeyanı tam halinde bulunan vicdanlar, bir alevin ilk temasında infilâk etmiye tamamen hazırdılar. İşte bu alev, Gazinin zekâ ve iradesile tezahür etti. Şimdi bu maruzatımıza nazaran, Türkün büyük kurtuluş hadisesinin bir nev heveslik veya bir tesadüf eseri olup olmadığına hükmetmek veyahutta onun asrın iktısadî ihtiyacatına ve siyasî şartlarına hiçte uygun olmayan Kurunuvusta hukukunun setlerini parçalıyan millî vicdanın feveranı olarak kabul edip etmemek mevkiindesiniz.

Şimdi Türkiyede gayri menkullerin muhtelif nevilerinin tekevvününe ait esbap ve menşelerini size izah etmekliğime müsaade buyurmanızı rica ederim.

Bilirsiniz ki, Türk imparatorluğu tarihte askerî bir devlet olarak yaşadı. Piyade taburları (bilhassa bu iş için terbiye edilmiş ve yetiştirilmiş gençlerden ibaret olan ve ihtiyarlıklarına kadar hizmetlerini ifa eden) Yeniçeriler teşkil ediyordu. Süvarilere gelince, bunların toplanması memleketin eşraf ve nafiz kimselerine yükletilmişti. Bu mecburiyet ve vecibe altında, devlet onlara hayvanlarını yetiştirmiye yarayan geniş otlaklar bahşediyordu. Sipahi namı verilen süvari kuvvetleri bu şekilde toplanıyor ve sipahilere verilen arazi tımar namını alıyordu. Harp dolayısile fethedilen memleketlerdeki arazi sultana ait olurdu.

Devlet mümessili sıfatile Hakan, asgarî yüzde beş öşür tediye etmek şartile bu arazinin bir kısmını yerli ehaliye bırakırdı. Hükümdar bu arazinin bir kısmını kendi hazinesi için alıkor, ve geri kalanını kendi vükelâsına ve ordu şeflerine dağıtırdı.

Sultanlar, daima âlicenap ve merhametli davranmazlard. Bazan nedimlerinin vücutlarının ortadan kaldırılmasını emreder, yahut bunların emlâkinin kısmen veya tamamen zapt ve müsaderesile iktifa ederlerdi. Sultanların âtıfetlerinden mütena'im olanlara gelince, bunların mallarının muhtemel zaptu musadereden kurtulmasına imkân bırakan bir çare, bulunması zaruret halini almıştı.

Memlekette mutlak olarak masun tek bir şey kalmıştı ki bu da kanunu ilâhî ve tesisi olan vakıftan ibaretti. Binaenaleyh, emlâki

müsadereden koruyacak son çare, bunları vakıf yapmaktı. Bu fikir, şüphesiz muhik olmakla beraber, noksansız değildi. Mâahaza, basit bir hile ile bu fikir amelî bir tekâmüle mazhar oldu. Muhtemel bir müsadereden siyaneti istenilen emlâk malikleri tarafından doğrudan doğruya hayır işleri için tesis edilen bir yere tahsis ediliyordu. ıradın cüz'i bir kısmı muhtassunlehe bırakılıyor, ve evlâdüahfadı yahut yakinleri, mütevelli sıfatiyle mütebakisinden istifade ediyorlardı. Bunlardan her biri, vakıf hüccetinde musarrah şartlara tevfikan bu vazifeyi münavebe ile deruhte ediyorlardı, kendi varislerine tefviz edilen gayri menkullerin satılmasını istiyen kimseler aynı tarzda hareket ediyorlar ve bu ihtiyat tedbirini kullanıyorlardı.

İşte bu sebeplere mebnidir ki, gayrı menkullerin büyük bir kısmı vakıf olarak tesis edilmiştir. Türkiyede yüzlerce köyü ihtiva eden vakıf arazi mevcuttu İstanbul gibi büyük şehirlerin arazisi de vakıf haline ifrağ edilmişti.

Vakıf mütevellileri, zilyetlik haklarını parçalara ayırarak satıyor, ve bu arazinin öşür ve intikal vergilerini cibayet ediyorlardı.

Bu muhtelif ahval ve hususat Türk hükûmetini gayrı menkullerin tescili hususunda pek büyük bir ehemmiyet vermiş olması sebeplerini haklı gösterir.

1641 senesinde, hükûmet tarafından köyleri, çayırları, otlakları, ormanları ve diğer araziyi tescil ve tahdit zımnında yüksek rütbeli din adamlarından ve sivil zevattan mürekkep hususî tahrir komisyonları teşkil edilmişti.

Muamelâtın vergi noktasından haiz olduğu büyük ehemmiyete binaen, devlet ciddî ve kat'î usuller koymuştu. Bu maksatla vücude getirilen sicillere girmek ve bir gayrı menkul sicilli açtırmak işi pek muğlâk usul ve merasime tâbi idi.

Bu eski gayrı menkul sicillât takriben 28,000 miktarında idi.

Yapılan son umumî tahrir 1873 senesinde vaki olmuştur ki tabiatiyle, hiç bir plâna müstenit değildir. Bu siciller bugün bile Balkan memleketlerinin kendi köylerinin sahil hudutlarını bulmak için bazan Türkiyeye müracaatını mucip olacak derecede oldukça ihtimamla vücude getirilmiştir.

Gayrı menkul sicil memurları emlâk sahip ve zilyetlerine, Sultanın mühürünü havi tescilin mahiyetine göre vesaiki müspite tevdi ediyorlardı. Lâkin vakıftan münbahis emval için devlet memurları, bizzat kendileri devlete muhavvel salâhiyetlerden istifade eden mütevelliler tarafından istihlâf edilmişlerdi. Kanunu medenî aynî haklarla miras nehcinden çıkan eski kayitleri bir hamlede altüst etti.

Şimdi sözü, kanunu medenî tatbikatı neticesi olan yeni kadastro vaziyetini ve memleketimizdeki gayrı menkul sicillerine ait tesisat Projesini bize izah edecek olan muhterem meslekdaşım Profösör (Hegge) e bırakıyorum.

Bununla beraber netice olarak size diyebilirim ki, Türk inkılâbının doğurduğu kanunu medenî milleti kulluktan kurtardı.

(Mabaadi var)

Türkçeye çeviren: Şakir Ziya

Aramızdan ebediyen ayrılanlar

Mustafa Rüştü Bey

Urfa asliye mahkemesi azası Mustafa Rüştü Bey 5 kânunusani 1932 tarihinde vefat etmiştir. Tercümei hali berveçhi atidir:

Mumaileyh Mustafa Rüştü Bey Bodrum müftüsü Mehmet Hilmi Efendinin oğludur. 1297 senei maliyesinde Bodrumda tevellüt etmiş mektebi nüvapta bittahsil 17 nisan 326 tarihli rabi dereceden şehadetname almıştır.

Mumaileyh Karaisalı, Beypazarı niyabetlerinde, Sultaniye, Akseki, Korkuteli, Alâiye, Manavgat Feke, Uşak kadılıklarında, Uşak, Ankara asliye mahkemesi azalıklarında bulunmuş ve son memuriyeti olan Urfa asliye mahkemesi azalığında ifayi vazife etmekte iken ecelile vefat etmiştir.

Mevlâ rahmet eyleye

* * *

Ali Haydar Bey

Eskişehir müddei umumisi Ali Haydar Bey; 9-2-932 tarihinde vefat eylemiştir. Tercümeihali aşağıda münderiçtir:

Ali Haydar Bey Arif Hulusi Beyin oğludur. İstanbulda 1308 senei maliyesinde doğmuş ve mektebi hukukta tahsil ederek 4 teşrinievvel 333 tarihinde aliyülâlâ dereceden şehadetname almıştır.

Mumaileyh 329 senesinde hizmeti devlete dahil olarak divanı seraskerî, fırka müşaviri adliliğinde, dördüncü kolordu müşaviri adlî muavinliğinde, Dinar mahkemei asliye azalığında, Seydişehir müdmüddei umumiliğinde, Karahisar sahip asliye mahkemesi azalığında, Eskişehir sulh hâkimliğinde, baş müddei umumî muavinliğinde Eskişehir müddei umumiliğinde bulunmuştur.

Mevlâ rahmet eyleye

Ali Kadri Bey

İzmir icra baş muavini Ali Kadri Bey 9-2-932 tarihinde vefat eylemiştir. Tercümei hali atide münderiçdir:

Ali Kadri Bey Emin Ağanın oğludur. 306 senei maliyesinde Yanyada doğmuş mektebi hukukta bittahsil 29 kânunusani 329 tarihinde alâ dereceden şehadetname almıştır.

Mumaileyh ihtiyat levazım zabit vekilliği, milâzim saniliğinde, Çankırı bidayet mahkemesi azalığında, kalecik bidayet hâkim muavinliği ve hâkimlik veasliye riyasetinde, Ankara cinayet müddei umumî muavinliğinde, Yozgat asliye müddei umumilik ve muddei umumî muavinliği ile ağır ceza dairesi azalığında, İzmir azalığı ve İzmir icra baş muavinliğinde bulunmuş ve bu vazifesini ifa ederken vefat etmiştir.

Mevlâ rahmet eyleye

* * *

Ali Rıza Bey

Eruh sulh hâkimi Ali Rıza Bey 6-2-932 tarihinde vefat eylemiştir. Tercümei hali aşağıdadır:

Mumaileyh Ali Rıza Bey nüvaptan Ali Efendinin oğlu olup 1288 tarihinde Akseki kasabasının ibradı nahiyesinde doğmuş mektebi kuzzattan bilimtihan 15 mayıs 326 tarihinde sınıfı hamis ehliyetnamesi almıştır.

Mumaileyh Çubuk şer'iye mahkemesi kitabetinde rum nahiyesi Kâhta, Kırkkilise, Hasınmansur, Islâhiye, Midye, Niksar kazası niyabetlerinde Islâhiye şer'iye baş kitabetinde, Feke kadılığında, Dörtyol ve hâdım hâkimi münferitliğinde Develi hâkim muavinliğinde bulunmuş ve Eruh sulh hâkimlik vazifesini ifa ederken vefat etmiştir.

Mevlâ rahmet eyleye

İsmail Hakkı Bey

Afyonkarahisar müddei umumisi İsmail Hakkı Bey 16-11-931 tarihinde vefat eylemiştir. Tercümei hali aşağıda münderiçtir:

İsmail Hakkı Bey Sofyalı Abdurrahman Efendinin oğlu olup 1300 tarihinde Bursada doğmuş ve hukuk mektebinde ikmali tahsil ederek 16 mart 325 tarihli alâ dereceden şehadetname almıştır.

Mumaileyh maarifi umumiye nezareti encümeni teftiş ve muayene kalemi kitabetinde, ve mekâtibi âliye ve hukuka müfettişlik kitabetinde Kosova istinaf mahkemesi aza mülâzimliğinde, Ünye-Savur kazası bidayet mahkemesi riyasetinde, Ergani ve Karaköse liva bidayet mahkemesi müddei umumiliklerinde, Dersim mürettep asliye azalığında Genç mürettep asliye riyasetinde Siirt mürettep asliye riyasetinde ve Afyonkarahisar müddei umumiliğinde bulunmuştur.

Mevlâ rahmet eyleye

* * *

Ali Rıza Bey

Orhaneli hâkimi Ali Rıza Bey 23 - 1 - 932 tarihinde vefat eylemiştir. Tercümei hali bervece atidir:

Mumaileyh Ahmet efendinin oğlu olup 1294 tarihinde Kiğı kazasının Hügay karyesin dedoğmuş mektebi hukukta ikmali tahsil ile 22 kânunuevvel 320 tarihinde alâ dereceden şehadetname almıştır.

Mumaileyh İstanbul emtiai ecnebiye gümrük nezareti mukayyit, mübeyyiz ve muhasipliklerinde Mamuretülâziz vilâyeti bidayet azalığında Şirvan bidayet riyasetinde, Seyitgazi bidayet hâkimliğinde Bayındır bidayet hâkim muavinliğinde, Bodrum mürettep asliye aza milâzimliğinde, Tefenni hâkimi münferitliğinde Orhaneli hâkimliğinde bulunmuş ve son vazifesi olan işbu memuriyetini ifada iken 23-1-932 tarihinde vefat etmiştir.

evlâ rahmet eyleye

Hasan Fehmi Bey

Burdur azası Hasan Fehmi Bey eceli mevudile vefat eylemiştir. Tercüme hali berveçhi atidir :

Hasan Fehmi Bey Abdurrahim Beyin oğlu olup 1296 senei maliyesinde Dıramanın Beriçan nahiyesinde doğmuş, mektebi hukukta okuyarak 1 kânunuevvel 321 tarihinde alâ dereceden şehadetname almıştır.

Mumaileyh Kosovanın Akova Kolonya kazası bidayet müddei umumî muavinliklerinde, Löros, lâdik ceza riyasetlerinde, Niğde müddei umumiliğinde Urfa ceza riyasetinde Niğde bidayet ve istinaf müddei umumiliğinde ve istinaf riyasetinde İstanbul bidayet mahkemesi azalığında bulunmuş, son memuriyeti olan Burdur azası iken vefat etmiştir.

Mevlâ rahmet eyleye

* * *

Adliye ceridesi merhumlara mağfiretler temenni ve kederdide ailelerine taziyetler beyan eyler.

GAYRİ RESMÎ KISIM

İtalya ve ecnebi memleketlerdeki avukatlar HAKKINDA

Bir istatistik

Yazan: İtalya T. M. Reisi
Mariano D'Amelio

Nakleden; Adliye Müfettişi
Atıf

Bir vakitler çok avukat var demek moda idi. Herkes onların adedini çok biliyordu. Fakat şimdiye kadar memleket dahilindeki faaliyetin ve işlerin artmasile avukatların adedinin artması arasında hiç bir mukayeseli istatistik yapılmağa teşebbüs edilmedi ilk defa Benini 1880 ve 1913 senelerine ait avukatlar hakkında rakkam ve bir sürü ince mütalâalarla dolu çok şayanı dikkat bir tetkik neşretti. Bir çok şeyleri değiştiren ve yenileştiren büyük harpten sonraki devre ait böyle bir tetkiki bu âne kadar beyhude yere bekledik ve temenni ettik. Avukatların adedini azaltmak ihtiyacı umumiyetle hissolunuyordu bu sebepledir ki; kapalı barolardan bahsolundu. Avukat ve vekilleri, hakkında 26 mart 1926 da neşrolunan kanunun avukatlık sınıfının tahdidini istihdaf ettiğine hiç şüphe yoktur.

Pek yüksek bir vukuf ve salâhiyet sahibi olan bir müdekkik Spallanzi "İtalyan hayatı üzerinde avukatlık sınıfının tesiri,, unvanı altında üzerinde düşünülmesi ve teşrihi lâzımgelen bir tetkik neşretti 1880 de üç baroya (avukatlar ve vekiller, yalnız avukatlar ve yalnız vekiller) 12885 avukat kaydolunmuştu, her "100,000,, nüfusa 45,17 avukat ve vekil isabet ediyordu. 1913 de baroya kaydolunanların miktarı 21,488 zi bulmuştu. Her (100,000 nüfusa 61,97) müteakip on sene zarfında artma okadar hissedilmedi, zira numara "23925,, e çıkmış ise de her "100,000 nüfusa 5441 avukat isabet ediyordu, maamafih, ozaman barolardaki ademi intizam hasebile bu rakkamlara tamamile emniyet edilemez. 1927 de yeni kanun mucibince, baroların fevkalâde tasfiyesinden sonra baroya mukayyet olan avukatların adedi 26.679 idi. (her 100,000 nüfusa 68085) barolardan ihraç olunanların adedi 2000 i geçiyordu. Burada yükselme hareketinin tavakkuf ve inme hareketinin başladığını görüyoruz. Tasfiye ve barolara kayıt hususunda yeni tahdidî hükümlerile

143

1929 da avukat ve vekillerin adedi 25353 e indirilmiştir. Kanunun muvakkat hükümleri müktesep haklara riayet etmemiş olsa idi avukat ve vekillerin daha pek çok inecekti. Fakat gittikçe daha ziyade ineceği tahmin olunabilir. Filhakika yeni kayıtlar münhalleri dolduramamaktadır. Müsabaka imtihanı usulile bugün senede vasatî olarak ondan fazla avukat baroya kaydolunamıyor. ve münhaller de her sene ikiyüzü geçiyor.

Ahalisine göre avukat ve vekilleri itibarile en ziyade zengin olan dairei kazaiye Romadır. 1929 da Roma barosuna mukayyet 2027 avukat ve vekil vardı. her 100,000 nüfusa 143,29 avukat isabet ediyordu, Halbuki 1880 de Romadaki avukatların adedi 874 dü geçmiyordu. Bu artmanın temyiz mahkemesinin, devlet şurasının, diğer hususî kaza uzuvlarının nezaretlerin Romada bulunmasından ileri geldiğine şüphe yoktur. Avukatların adedi itibarile mutlak surette en ziyade zengin kaza dairesi ise Napolidir. Napoli barosunda 4341 avukat vardır. (her 100,000 nüfusa 108,42) üçüncü mevki Milâno dairei kazaiyesi işgal eder.

Milano barosunun mevcudu da 2536 dır. Halbuki 1880 de milanodaki avukatların adedi 865 i geçmiyordu.

Avukat sınıfında görülen bu artma sırf İtalyaya münhasır bir hadise değildir. 1911 de Fransada (avcats) ve (avaués) adedi 10239 iken (her 100,000 nüfusa 29) 1921 de 15236 (100,000 nüfusa 39) u bulmuş idi. Almanyada harpten sonra 1925 de 13,676 Rectsönvvalts vardı. Ve her 100,000 nüfusa 22 isabet ediyordu. Halbuki 1913 den evvel her 100,000 nüfusa 18 avukat düşüyordu, Avusturyada da artmıştır. Harpten evvel yüzbin nüfusa 15 isabet ederken harpten sonra 18 isabet etmektedir. İngilterede (barristers) ve (sollicitors) adedi 1920 de 17946 idi. Her 100,000 nüfusa 47 isabet ettiği halde harpten evvel 45 avukat isabet ediyordu.

Tetkik etmekte olduğumuz bu hadise bizim memleketimizde doğrudan doğruya darülfünun tahsili ile alâkadardır. Her sene bizim darülfünunlarımızın hukuk fakültelerine dokuz bin talebe kaydolunmaktadır. 1911 - 1914 de hukuk fakültelerimizden 1900 hukuk doktoru çıktığı halde 1928-1929 da 2240 hukuk doktoru çıkmıştır.

Bilinmesi lâzımgelen mühim nokta avukatların adedinin artmasile işlerin artması arasında bir nisbet bulunup bulunmadığı meselesidir. Bunun için de yalnız yüksek hâkimler ve mahkemeler huzurunda hallolunan davaları nazarı dikkate almalıdır. Zira ufak hâkimler huzurunda avukatın bulunması her zaman zarurî değildir. Şu halde istinaf, cinayet, temyiz mahkemelerindeki davaların miktarına bakmakla iktifa etmek mecburiyetindeyiz.

Hukukî ve ticarî mevatta bu davaların adedi 1880 de 164,214 ceza mevadında 139,133; 1913 de birinciler 219,697 ikinciler 173,928; 1922 de birinciler 351095 ikinciler 203,898; 1929 da birinciler 350,735; ikinciler 219,886 dır. Görülüyor ki hukukî mevatta elli sene zarfında, davaların

adedi iki misli artmıştır. Ceza mevaddında Allaha şükür aynı dereceyi bulmamıştır. İflâslar, şirketler teşkil, zevç ve zevcenin ayrılmaları ilâ... gibi diğer işlerde hissolunacak derecede artmıştır.

En ziyade halli müşkül olan nokta işlerin iktisadî kıymet ve ehemmiyetinin artıp artmadığının tayinidir. Bu hususta insaî malûmat çok azdır. Ve pek şayanı itimat değildir. Spollanzi mahkemelerde hallolunan davaların kıymetini de tetkik etmiştir. 1913 de kıymeti on bin lireti geçen davalar umum yekûnun yüzde onunu, 1929 da yüzde otuzunu teşkil ediyordu. Fakat paranın kıymetinin düştüğü nazarı dikkate alınırsa işlerin iktisadî kıymetinin arttığına hükmolunamaz. Hulâsa: son elli sene zarfında, avukatların adedi artmıştır. Fakat işlerin miktarı böyle iki misli artmadığı gibi iktisadî kıymetinin arttığı da anlaşılamıyor.

Bu tetkik ve müşahede (uzuv, vazife doğurur) prensibile biraz taaruz etmektedir; fakat müsait şeraiti muhitiye olmadıkça vazifenin tamamen tezahur edemiyeceği herkesçe malûm bir keyfiyettir. Bu meselede de müsait şeraiti muhitiye iktisadî şeraittir. Adaleti tatbik ve icraya memur olanların çok kıymettar bir şerikin mesaisi olan bu yüksek ve çalışkan sınıfın çektiği darlık ve sıkıntı da işte bu sebepten ileri gelmektedir. Avukatlık mesleği kadar zekâ zenginliğini ve fikir cevvaliyetini istilzam eden bir meslek bulunmadığı, ve bu mesleğin, kendi mensuplarını azamî bir surette yıprattığı, meslekte temayüz edenler üzerinde, yıpratıcı tesirinin daha fazla olduğu düşünülürse avukatların bu gün çektikleri sıkıntının ne kadar elim olduğu takdir olunabilir.

Avukatların ve adlî faaliyetin artmasına muvazî olarak acaba hâkimlerin adedi de artmış mıdır? Mukayeseyi daha mütecanis yapmak için yüksek hâkimliklerde vazife gören hâkimlerin adedini nazara almak lâzımdır. Bu hâkimlerin adedi 1880 de 2660 idi. 1913 de 2553 e inmiştir. 1922 de daha ziyade tenezzül etmiştir. 1929 da yalnız onbir hâkim artmıştır yani 2556 idi. Şu rakkamlar gösteriyor ki hâkimlerin adedi artacak yerde inmiştir. Hâkimlerin adedi ile avukat ve vekillerin adedi mukayese olununca 1880 de avukatların adedi hâkimlerin adedinden beş defa fazla iken 1929 da on defa daha artmıştır. Avukatların dairei faaliyetlerinin hâkimlerinkinden daha geniş olduğuna şüphe yoktur. Fakat bu, aradaki büyük nisbetsizliği izaha kâfi gelemez.

Türk Temyiz Mahkemesi Kararları

Füzulen işgal – Men'i müdahale

Mahkemesi: İstanbul H. 3. dairesi

Kararın: T: 14-9-931 No: 540

Taraflar: Müddei: Prenses Nimet hanım

Müddeaaleyh: Orman İdaresi

Dava: Batapu mutasarrıf olduğu Bilezikçi nam çiftliğin hududu sabitesinden olan balaban dere ile kokmuş pınar ve asmalık ve kancalar arasında kâin malûmulmıktar araziye orman mektebi aliyesince fuzulen müdahale edilmekte olduğundan vaki müdahalenin men'i talebinden ibarettir.

Kararın hulâsası: Müddeaaleyh orman idaresi dahi müddeiye Nimet hanım namına devlete ait Belgrat ormanı derunundaki kokmuş pınar mevkii isminin yanlışlıkla ve kılınç pınar mevkii ismine iltibası hasebile ilâve suretile derç edilmiş olduğundan kokmuş pınar kaydının kılınç pınar olarak tashihini mukabeleten dava eylemekle tevhiden cari muhakeme neticesinde münazaunfih mahallin devlet ormanlarına ve vakıf su bentlerine ait araziden bulunduğu mübrez vesaikin mahallen tatbikile tahakkuk etmiş ve kokmuş pınar mevkiinin sehven Nimet hanımın tapu senedine derç edilmiş olduğu anlaşılmış olduğundan ve müruru zeman hakkındaki müdafaasile tasarruf iddiası varit olamayacağından davayı vakıanın reddine ve tapu senedinin tütün tarlası pişigâhında Balaban dereden katmalara ve asmalık ve kokmuş pınara ait hududun mühendis raporunda gösterildiği üzere kokmuş pınar isminin kılınç pınar olarak tevsimi suretile tashihine dair verilen hükmün indettemyiz: Tapudan celp olunan tedavül kaytlarında müddeabih Bilezikçi Çiftliğinin hudutları arasında kokmuş pınar mevcut değil iken mezkûr çiftliğin Abraham

paşa tarafından zevcesi Folik hanıma 311 tarihinde hini ferağında kokmuş pınar mevkiinin dahi şark hudutları meyanına ithal edildiği anlaşılmış ve tapu dairesinden sepkeden istilâma 311 tarihli kaydın esas olan evrakı subutiyesine destires olunamadığı ve oltarihte mer'i usule nazaran hudutlarda vukua gelen her hangi tahavvülât ve tebeddülâta idare meclisinden karar almak muktazi olduğu halde mevzuubahs kaydın ciheti itayı senet hanesinde meclisi idareden karar alındığına dair bir kayt ve sarahat olmadığına göre kokmuş pınar kaydının tapu memuru tarafından hilâfı salâhiyet dercedildiği kanaatı hasıl olduğu beyan edilmiş isede mezkûr çifliğin 311 tarihinden beri Folik hanımdan Naciye hanıma ve Naciye hanımdan da müddei mumaileyha Nimetullah hanıma ferağlarında dahi kokmuş pınar hududu ile mahdut olarak satıldığı mübrez kaytlardan müsteban olmasına mebni kokmuş pınar hududunun ilâvesile münazaun fih mahal müddeii mumaileyhanın ve fariğlarının tapusu hududu dahiline girdiği tahakkuk ettiği takdirde müddeiye mumaileyha Nimetullah hanım ile evvelki fariğlardan Folik ve Naciye hanımların mezkûr tapu kayt ve senetlerine bilistinat müruru zaman haddine baliğ olacak bir müddetle müddeabih mahalle tasarruf edip etmediklerinin tahkik ve tetkiki ile müruru zaman hakkında ona göre bir hüküm itası icap ederken bu cihetler tahkik ve tetkik edilmeyerek ve Nimetullah hanımın dava arzuhalinde orman idaresinin müddeabih mahalle bigayri hakkın füzulen müdahale eylediğine dair iddiası nazarı itibara alınmayarak mücerret m ddeiye vekilinin vaziulyet olan orman idaresinin ormandan kat'iyat icra etmemesini talep etmesinden naşi müruru zaman iddiasının merdut olduğuna karar verilmesi ve Nimetullah hanım vekili tarafından orman idaresinin mukabil davasına karşı kanunu medeninin 931 inci maddesine bilistinat def'an dermeyan olunan hüsnü niyet iddiasının tetkik edilmemesi yolsuz ve muhalifi kanun bulunmuş olduğundan bozulmakla yeniden cari muhakeme neticesinde nakız varit olmadığı beyanile hükmü sabıkta ısrar edilmiştir.

Duruşma suretile temyiz isteyen: Nimetullah hanım.

Temyiz kararı

Duruşma için tayin olunan 18-11-931 tarihine müsadif çarşanba günü vakti muayyeninde Nimet hanım vekili avukat alâettin ve orman idaresi vekili avukat Galip ve irae eylediği; iktisat vekâleti hukuk müdürlüğü ifadesile tanzim ve iktisat vekili Mustafa Şeref imzasile mumza 15-11-931 tarihli vesikaya istinaden hukuk müşaviri Kemal Galip beyler bilvurut baroda mukayyet olmadığı ledessual anlaşılan mumaileyh Kemal Galip beyin duruşmaya ademi kabulüne hukuk hey'eti umumiye-

since ekseriyetle karar verildikten sonra vekili mumaileyhima Alâettin ve Galip beylerin ifadei şifahiyeleri badelistima vaktin ademi müsaadesine mebni evrak üzerinde tetkikat icra ve karar ittihaz olunmak üzere vakti ahara talikı tensip ve usulen iki taraf vekillerine tefhim kılınmıştı.

6-1-932 tarihine müsadif bu gün hukuk hey'eti umumiyesince evrakı dava ve lâyıhalar yeniden okunarak icabı görüşülüp düşünüldü:

Tarafların ibraz ettikleri evraka ve vakıf ve tapu kaytlarına ve keşifname münderecatına nazaran bilezikçi çifliğinin Abraham paşa tarafından 311 tarihinde zevcesi Folika hanıma hini ferağında hududu sabiteden olan kılınç pınar mevkii bilâ mustenidi kanuni Belgrat ormanı dahilinde bulunan kokmuş pınar noktasına tebdilü tahvil edildiği ve münazaunfih mahal çifliğin eski hududu haricinde bulunduğu tahakkuk etmiş ve ammenin menafiine tahsis edilip tescile gayri tâbi bulunan emvali gayri menkuleye bilâ niza müruru zaman haddine baliğ bir müddet tasarruf edilse bile iktisap edilemiyeceği ve bu kabil gayri menkullerin tapu sicillerine yolsuz olarak vaki olan tescillerine istinatla tasarrufunda hüsnü niyet mevzuu bahs olamayacağı cihetle hadise kanunu medeninin 631-931 inci maddelerinin dairei şumulünden hariç bulunmuş olmakla temyizen serdolunan bilcümle itirazlar gayri varit olup temyiz olunan hükmü ahir binnetice usulü kanuna uygun olduğundan mezkûr itirazların reddile hükmün tasdikına ve aşağıda yazılı temyiz harcının temyiz eden taraftan alınmasına 6-1-931 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

* * *

Feshi şirket – Tasfiye

Hükmü veren mahkeme: Kars asliye mahkemesi.

Temyiz edilen hükmün tarihi: 5/ 3/ 931

Davacı: Antikacı hacı İbrahim Efendi.

Aleyhine dava olunan: Ali buçuk zade Vehbi Bey.

Temyiz edilen fıkrai hükmiyenin hülâsası: Aralarında aktettikleri

hususî şirketin infisahından bilbahis, tasfiye memuru tâyini ve vazettiği sermaye ve tahakkuk eden kârın mecmuu olan 179348 lira 95 kuruş ve neticei hesapta tahakkuk edecek alacaklarının zarar ve ziyan ile birlikte tahsiline ve haczi ihtiyatî vaz'ına karar itası talebiyle müddei tarafından ikame olunan davanın icra kılınan muhakemesi neticesinde; Yusuf Celâlettin ve Abdurrahman beylerle Emir Ali zade Remzi ve şürekâdan Hacı İbrahim ve Vehbi beylerin tasfiye memuru tâyinine ve şirkete ait bil'umum emval ve defatir ve vesaik ve eşyanın icra marifetiyle tesbit ve defterlerin tanzimiyle bir suretin mahkemeye ve davanın müstacel olmamasına mebni evrakın tahkikata tevdiine ve tedbiri ihtiyatî hakkında karar ittihazına mahal olmadığına ve Ticaret odası vasıtasiyle karar ilâm ve tescili ve şirketin hey'eti umumiyesiyle tasfiye memurlarına tebliğat icrasına karar verilmiştir.

Temyiz eden: Vehbi Bey vekili Yakup Bey.

Temyiz kararı

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı keyfiyet müzakere olundukta:

Dava mübrez mektup mucibince müddei ve müddeaaleyh ve Konya meb'usu Musa Kâzım Bey arasında müteşekkil şirketin esbabı kanuniye dolayısiyle fesh ve tasfiyesi talebinden ibaret olmasına göre, her iki şerikin daveti iktiza ederken yalnız Vehbi Bey aleyhine ikame edilen davanın kabulü ve şirketin feshi hakkında müddei tarafından dermeyan edilen esbabın ve müddeaaleyhin bu sebeplere karşı verdiği cevapların tetkikiyle ticaret kanununda muayyen esbabı fesih mevcut olup olmadığının tetkiki ve mevcut olduğu takdirde tasfiye memuru tâyiniyle iktifa eylemek iktiza ederken esbabı mezkûre lâyikiyle tetkik edilmediği gibi, iki tarafın tâyininde ittifak ettikleri iki tasfiye memuruna ilâveten ve ahkâmı kanuniyeye külliyen muhalif olarak mahkemece tüccardan Remzi Beyin ve müddei ve müddeaaleyhin dahi tasfiyeye memur edilmeleri ve tasfiye kararından sonra gerek mevcudatın tesbiti ve gerek bil'umum emvali şirketin tasfiyesi ve alacaklıların tahsili ve borçlarının tediyesi tasfiye memuruna ait olduğu halde, emvali mevcudenin ve defatirin icra memuru marifetiyle tesbitine karar verilmesi ve bu yolsuz muamelelerle de iktifa edilmiyerek nihaî bir karar olan tasfiye kararından sonra davanın tahkikata havale olunması yolsuz ve temyiz itirazatı bu itibar ile varit olduğundan hükmün bu noktalardan hukuk usulü muhakemeleri kanu-

nunun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı mürakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 14/ 5/ 931 tarihinde müttefikan karar verildi.

* * *

Sulh ve ibra – Slhun tescili

Hükmü veren mahkeme: Kastamonu hukuk hakimliği

Temyiz edilen hükmün tarihi: 28/9/930 No. 639.

Davacı: Ahmet Rifat efendi.

Aleyhine dava olunan: Hacı Kerim zade Öner efendi.

Temyiz edilen fıkrai hükmiyenin hulâsası: 1200 lira bedel mukabilinde müddeaaleyhten satın aldığı kamyonun bozuk ve gayri kabili istimal olduğundan bilbahis, akti bey'in feshile hanesine mevzu ipoteğin fekkine karar itası hakkında, müddei tarafından ikame edilen dava üzerine icra kılınan muhakeme neticesinde; vaki sulh teklifi üzerine tarafeynin kabul ettikleri bedeli sulh olan 950 liranın müddei tarafından tarihi hükümden iki ay zarfında tediye edilmek ve edilmediği takdirde mebni kamyonun bedeli olan 1200 lira üzerinde müesses ipotekten müddeaaleyhin icraen takip hakkı mahfuz kalmak suretile taraflar arasında birriza vuku bulan sulhun tesciline karar verilmiştir.

Temyiz eden: Ahmet Rifat efendi.

Temyiz karar

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâatlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icbı keyfiyet müzakere olundukta:

Sulh keyfiyeti tarafeynin icap ve kabulüne mütevekkif olup indelmuhakeme tarafeyn bir meblâğ üzerinde bilittifak sulh oldukları takdirde iki tarafın bu baptaki ifadatı zapta bittahrir imza ettirilmek ve be-

deli sulh ile müddeaaleyhin mahkûmiyetine karar verilmek icabederken mevzuatı hazıraya muvafık olmayarak ahkâmı sabıkaya kıyasen sulhun tesciline karar verilmesi ve maahaza sulhun vukuu hakkında zabıtnamenin muhakeme kısmında hiç bir kayıt ve sarahat bulunmaması yolsuz olduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 7-5-931 tarihinde müttefikan karar verildi.

* * *

Mürnru zaman

Hükmü veren mahkeme: Karaman sulh hukuk hâkimliği.

Temyiz edilen hükmün tarihi: 18/2/931 No. 27.

Davacı: Münfesih ziraat şirketi müdürü Necip B.

Aleyhine dava olunan: Hatip Abdullah efendi.

Temyiz edilen fıkrai hükmiyenin hulâsası: Müddeaaleyhin emre muharrer noterlikten musaddak bir kıt'a senet mucibince, medyun bulunduğu 220 lirayı vermediğinden bilbahis, meblâğı mezkûrun tahsili hakkında müddei tarafından ikame olunan davanın cari muhakemesi neticesinde; tarihi senede nazaran müruru zaman yeni ticaret kanununun mer'iyete girdiği tarihte vaki olduğu anlaşılmakla, müddei vekilinin yemin hakkındaki talebinin reddile davanın ademi istimaına karar verildiğini natıktır.

Temyiz eden: Necip bey vekili Mustafa Feyzi bey.

Temyiz kararı

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı keyfiyet müzakere olundukta:

Mülga ticareti berriye kanunu mucibince -5 - seneden ibaret olan müruru zaman kanunu medenînin mevkii mer'iyete vaz'ından mukaddem hitam bulmuş olması hasebile ticaret kanununun tatbiki hakkındaki

kanun mucibince bu bapta mülga ticaret kanunu ahkâmı mabehüttatbik olacağından kanunu mezkûr mucibince, ve talep veçhile mürurü zaman müddeisine bir yemin verdirmek icabederken bazı mütaleat ile yemin icrasına mahal olmadığına karar verilmesi yolsuz ve temyiz itirazatı bu itibar ile varit bulunduğundan hükmün hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesine tevfikan nakzına ve zirde müfredatı murakkam masarifi temyiziyenin ilerde haksız çıkacak tarafa aidiyetine 4-5-931 tarihinde müttefikan karar verildi.

* * *

Tashihi sin – Dava hakkı

Mahkemesi: Kocaeli asliye hukuk

T. tarihi: 15-11-931 No. 931-662

T. müddei: Hukuku amme.

Müddeaaleyh: Nufus idaresi ve Habibe hanım.

Dava: Bikri izale edilen Habibenin maznun vekilinin müracaatı üzerine doğum tarihinin 332 den 329 atashihi istenmiştir.

Kararın hulâsası: Habibenin nasiyei hali kaydı resmiyi mükezzip bulunmamış şahitlerin ifadelerinde de kat'iyet görülememiş olduğundan yaşının tashihi hakkındaki talebin reddine dair verilen karar indettemyiz: Ne maznunun ne de dairei aidesinden lüzum gösterilmedikçe müddei umuminin mağdurenin sinnini tashih hakkında dava ikamesine kanunen salâhiyeti olmadığı halde müracaatı vakıanın kabuliyle muhakeme icrası muhalifi kanun olduğu gibi şahitler mezburenin 329 tarihinde tevellüt ettiğine şehadet ettikleri halde berveçhi muharrer talil edilmesi ve zahiri hali mükezzip ise ne veçhile mükezzip olduğu izah edilmemesi muhalifi kanun olduğundan hükmün nakzına karar verilmiştir. Yeniden icra kılınan muhakeme neticesinde: Müddei umumilerin maznunun leh ve aleyhine taallûk edecek delilleri taharri ve iraeye kanunen mecbur bulunmaları ve hadise ağır ceza mahkemesinde icra kılınan muhakeme neticesinde : Tahaddüs etmesine binaen bu vaziyet karşısında maznunun lehine bir delil olmak üzere tashihi sin talebi müddei umuminin vazifei kanunisini istimâl etmekten başka

bir şey olmıyacağı ve şahitlerin şehadetine gelince üç şahitten hiç birisi kat'î olarak doğum tarihini tesbit edemiyerek şahitlerden birisi mezburenin seferberlikte diğeri seferberlikten bir sene evvel annesinin kucağında olduğunu diğer üçüncüsünün ise doğum tarihi hakkında ademi malûmat ile evvelce geçen bir muhavere neticesinde annesinin mezburenin 17 yaşında olduğunu söylediğine mütedair olup yekdiğerine tamamen mübayin ve hiç bir kat'iyeti ifadeyi ihtiva etmiyen zan ve zehaptan ibaret bulunmuş ve hükûmet tabibinin raporu ise tahmine müstenit olup keza bir kat'iyet ifade etmemesi ve şu şehadet ve delâil ise mahkemeye kanaat bahşetmediği gibi mezburenin 329 senesinde doğduğuna dair de başkaca birer delil ve vesaiki mutebere irae edilememiş ve zahiren meşhut olan ahval ve alâimine ve nasiyei haline nazaran mezburenin 15 yaşından daha fazla bir sinne malik olduğuna mükezzip bulunmamış olmakla kanunen muteber vesaika ve hakikati hali ifade etmiyen işbu şahitlerin ifadesine binayı hükmedilmesi mugayiri kanun bulunmuş olmakla nakzı vaki varit görülemediğinden ademi ittiba ve hükmü evvelde ısrara karar verilmiştir.

Temyiz eden: Hukuku amme.

Temyiz kararı

Huhuk hey'eti umumiyesince bittetkik: Müddeti içinde temyiz olunan son hükmün ısrarı mutazammın olduğu anlaşıldıkta ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

Müstenit olduğu esbabı mucibeye nazaran hükmü ahir usulü kanuna uygun olup temyizen serdolunan itirazlar varit olmadığından reddiyle son hükmün Tasdikına 13/ 1/ 932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

* * *

Protesto – İcra müddeti

Mahkemesi: (Trabzon) asliye hukuk.
Tarihi: 3/ 11/ 930

-55-

Numarası: 896

Alacaklı: İş Bankası Trabzon şubesi.

Borçlu: Hüseyin Remzi Bey.

Temyiz olunan kararın hulâsası: Borçlunun itirazının reddine karar verilmiştir.

Temyiz eden : Borçlu.

Temyiz kararı

Temyiz istidasının müddetinde verildiği anlaşılmakla icabı düşünüldü.

Vade hitamında usulen protesto edilmiş ve protesto tarihi ile icra tâkibi arasında kanunen muayyen olan müddet geçmemiş olmasına binaen itirazın reddile kararın (Tasdikına) ve aşağıda yazılı temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 19 K. sani 931 tarihinde ittifakla karar veirldi.

* * *

Açık arttırmada kıymeti mnhammene

Mahkemesi: (Kocaeli) itiraz mercii.

Tarihi: 7/ 1/ 931

Numarası: 1699

Alacaklı : Halk bankası vekili.

Borçlu : İsmail Hakkı efendi.

Temyiz olunan kararın hulâsası: Muamelenin doğru olduğuna dairdir.

Temyiz eden: Borçlu.

Temyiz kararı

Temyiz istidasının müddetinde verildiği anlaşılmakla icabı düşünüldü :

İkinci artırmada gayrı menkul bedelinin kıymeti muhammeneyi bulması lâzım olmadığı cihetle itirazın reddile hükmün (Tasdikına) ve aşağıda yazılı temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 19/ 1/ 931 tarihinde ittifakla karar verildi.

* * *

İtirazın şekli

Mahkemesi : (Samsun) asliye hukuk.

Tarihi : 26/ 11/ 930

Numarası : 1988

Alacaklı : Hayri Bey.

Borçlu : Rıfat Bey.

Temyiz olunan kararın hulâsası : İtirazname ile salâhiyet iddiasının reddine karar verilmiştir.

Temyiz eden : Borçlu.

Temyiz kararı

Temyiz istidasının müddetinde verildiği anlaşılmakla icabı düşünüldü :

Borçlu tarafından icra ve iflâs kanununun 164 üncü maddesine temas eder bir itiraz dermeyan edilmemesine binaen itirazın reddiyle kararın (Tasdikına) ve aşağıda yazılı temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 19 K. sani 931 tarihinde ittifakla karar verildi.

Tekriri muhakeme

Zimmetlerine para geçirmekten suçlu sabık Tayyare şubesi Reisi halen Ayaş kaymakamı Pertev bey ve sabık Veznedar Hüseyin Avni bey ve arkadaşları hakkında yapılan duruşma neticesinde 1441 numaralı kanun mucibince takibatın teciline ve hukuku şahsiyeden dolayı tayyare şubesinin ait olduğu mahkemeye müracaatta muhtariyetine dair Kırşehir ağır ceza mahkemesinden verilip katileşen 14-11-931 tarihili kararın muhalefeti kanuniyesinden naşi temyizen tetkiki adliye vekâleti celilesinin yazılı emrine atfen talep edilmesi üzerine temyiz mahkemesi birinci ceza dairei aliyesince tetkik olunarak suçluların isnat olunan suçun mahiyetine göre hadisede ceza kanununun 279 uncu cemi ianat nizamnamesinin 10 uncu maddeleri nazara alınarak haklarındaki takibatın intacı muktazi iken yazılı olduğu üzere karar verilmesi bozmayi mucip bulunmuş olduğundan bahisle tekriri muhakeme edilmemek üzere bozulmasına dair tanzim kılınmış olan 2 12-931 tarih ve 6217-3768 numaralı ilâma Cümhuriyet baş müddei umumiliği memuriyeti aliyesinden hadisede mahkemei mahalliyece takibatın teciline dair ittihaz olunan karar davanın esasına temas ve müktesep bir hak teşkil eden kararlar mahiyetinde bulunmadığı ve bu itibarla bozma kararı tekriri muhakemeyi müstelzim bulunduğu halde bu sarahatı kanuniye nazarı itibara alınmaksızın tekriri muhakeme edimemek üzere kaydının ilâvesinde isabeti kanuniye görülemediğinden mezkûr fıkranın refi hususunda ve müddetinde itiraz edilerek evrakı dava 31-12-931 tarihli itirazname ile birinci riyaset dairesine tevdi edilmekle ceza hey'eti umumiyesinde okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

Temyiz kararı

Tecil kararları davanın esasını halleden hüküm mahiyetinde olmamakla müktesep bir hak teşkil etmeyeceği cihetle nakzı vaki tekriri muhakemeyi müstelzim ve bu cihete matuf itirazname mündericatı varit olduğundan ilâmı muterazünbihteki tekriri muhakeme kaydının ref'ine ve muhakeme icra edilmek üzere evrakın mahalline iadesine 4-1-932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

* * *

Tvsii tahkikat

Reisi Cumhur hazretlerine gıyaben hakarette bulunmaktan suçlu Abdurrahmanın bilmuhakeme ceza kanununun 158 inci maddesinin ikinci fıkrası mucibince bir sene hapsine dair İlgın ceza hakimliğinden verilen 29-3-930 tarihli hüküm suçlunun temyizine binaen dördüncü ceza dairei aliyesince tetkik olunarak: maznunun Reisi Cumhur hazretleri hakkında ne gibi sözler sarfettiğinin şahitlerden istizahile tesbit edilmemesi yolsuz olduğundan bahisle hükmün bozulmasına dair sadır olan temyiz ilâmı aleyhine Cümhuriyet baş müddei umumiliği memuriyeti aliyesinden maznunun Reisi Cumhur hazretlerinin fotoğraflarına karşı sen dedelere şunu yaptın bunu yaptın diyerek yüksek sesle söğüp saymakta olduğunu gürdüğüne dair dinlenen şahitlerden Musa efendinin şehadatı bilâhara fotoğrafın kama ile delinmiş olarak bulunması ve diğer şahitlerin derecat üzerine mesbuk ihbaratile teeyyüt etmesine nazaran temyizen mahkemenin hakkı, takdirine müdahale ile merkumun ne gibi sözler sarfettiğinin şahitlerden istizahile tesbit edilmediğinden bahisle vaki bozma kararında isabet görülemediğinden re'fi ve mahallî hükmünün tasdiki hususunda ve müddeti kanuniyesi içinde itiraz edilerek dava evrakı 29-12-931 tarihli itirazname ile birinci riyaset dairesine tevdi edilmekle umum ceza hey'etinde okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü.

Temyiz kararı

Suçlunun ne gibi elfaz istimalile Reisi Cumhur hazretlerine hakaret eylediğinin şuhuda tayin ettirilmesi lâzım ve bu itibarla tevsii tahkikat noktasına matuf bozma kararı varit olmakla itirazname müeddası şayanı kabul görülemediğinden reddine 4-1-932 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

* * *

İçtimaı Ceraim

Muhtelif tarihlerde müteaddit def'alar yedinde muhtelif miktarda sigara kâğıdı tütün ve bir adet memnu silâh tutulmaktan suçlu Ali

hakkında bozma kararına uyulduktan sonra yapılan duruşma neticesinde ceza kanununun 264 ve 1510 numaralı kanunun 60, 63 ve ceza kanununun 55, 56, 69 ve 76 ıncı maddelerine tevfikan ve eksiltilerek 4 ay 22 gün hapsine ve silâh için 25 lira ağır ve tütün için 163 lira hafif ve sigara kâğıdı için 36 lira 56 kuruş ağır para cezasiyle mahkûmiyetine ve elde edilen kaçak eşya ve atın müsaderesine dair Tokat ceza hâkimliğinden verilen 1/ 12/ 931 tarihli hüküm suçlunun temyizine binaen temyiz üçüncü ceza dairei aliyesince tetkik olunarak, zabıtname ve karar mündericatına göre temyizen ve tebliğnamede mesrut itirazlar varit olmadığından reddiyle hükmün Tasdikına dair sadır olan temyiz ilâmı aleyhine C. B. M. U. liği memuriyeti aliyesince Ceza kanununun 29 uncu maddesindeki tertipte ilk evvel arttırmakla başlanacağını gösteren fıkra ile aslî cezaya merbut 80 inci ve buna mümasil maddeler gibi esbabı müşeddedei kanuniye ile cezanın teşdidi iktiza eden haller kasdedilip her biri başlı başına cezayı istilzam eden suçların birleşmesi ki (içtima kaidesi) bu hükümden hariç ve kanunî sebebi teşdit ve teyitten gayri madut bulunmasına nazaran cürümlerin içtimaı ve esbabı tenzilden de yalnız yaşın vücudü halinde her cürme teptip olunan cezadan iptida yaş dolayısiyle tenzilât yapıldıktan sonra içtima kaidesinin tatbiki ruhu kanuna ve ceza hey'eti umumiyesinin müstekar içtihadına mutabık ve aksi hal ekseriya içtima kaidesinin sebep ve hikmeti vaz'ının ve bazan da suçluların hukukunu ihlâle müeddi olmak itibariyle yaşın içtimaa takdimen tatbiki lüzumunu tazammun eden mütalea varit bulunduğu halde reddile tasdikında isabeti kanuniye görülemediğinden temyiz kararının re'fi ve mahalli hükmünün bozulması hususunda ve kanuni müddeti içinde itiraz edilerek dava evrakı 7-1-932 tarihli itirazname ile birinci riyaset dairesine tevdi edilmekle ait olduğu umum ceza hey'etinde okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü:

Temyiz kararı

Muhtelif suçların içtimaı halinde her suçun müstelzim olduğu hapis cezasından yaştan dolayı yapılacak tenzilâtın içtima ahkâmına takdimen icrası muktazi olmakla itirazname mündericatı varit olduğundan kararı muterizünbihin ref'ine ve hükmü mezkûrun bu sebepten dolayı ceza muhakemeleri usulü kanununun 326 ıncı maddesi mucibince bozulmasına ve 8 lira ilâm harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 11-1-932 tarihinde ittifakla karar verildi.

* * *

İkmali tahkikat

Süleymanı kasten katilden maznun Hamit oğlu Osmanın bilmuhakeme ceza kanununun 448, 31 ve 33 üncü maddeleri ahkâmına tevfikan 15 sene müddetle ağır hapsine ve müebbeden hidematı ammeden memnuiyetine ve cezası müddeti zarfında mahçuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına dair sadır olan 13-11-929 tarihli hüküm indettemyiz vak'a mahallinde görülen izlerin maznunun çarığına mütabakatı usulen tespit edilmemesinden ve maktul ile maznun arasında bir tarla meselesinden hukuk mahkemesinde muhakem ecereyan etmekte olması husumete delil olabilip işbu husumet saikasiyle cürmün maznun canibinden vukuuna karine teşkil edecek başkaca deliller irae olunmamasından dolayı bozulması üzerine Kars ağır ceza mahkemesince betekrar icra kılınan muhakeme neticesinde karinei katıa derecesinde görülen delâile karşı bozma sebepleri varit görülememiş olduğundan 3-11-929 tarihli hükümde ısrara karar verildiğini havi tanzim kılınmış olan 6-Şubat-93o tarihli zabıtnaıne ile evrakı müteferriası ve mahkûm tarafından temyiz talebine dair yapılan beyanı havi zabıt varakası Cümhuriyet baş müddei umumiliği memuriyeti aliyesinin bozma kararı varit ve ittiba lâzımken ısrara karar verilmesi yolsuz bulunduğundan bittetkik bozulması talebini natık 9-Mart-93o tarihli tebliğnamesiyle birinci riyaset dairesine tevdi olunmakla umum ceza hey'etinde okunup iş anlaşıldıktan sonra görüşülüp düşünüldü.

TEMYİZ KARARI

Sureti cereyanı vukuata ve zabıtname münderecatına nazaran ikmali tahkikat lüzumunu tazammun eden bozma sebeplerine uymak lâzımken bazı mütalâat beyaniyle ısrar olunması yolsuz ve kanuna muhalif olmakla mezkûr son hükmün dahi ber mucibi tebliğname ceza muhakemeleri usulü kanununun 326 ıncı maddesi mucibince bozulmasına ve 8 lira ilâm harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 17-3-93o tarihinde ittifakla karar verildi.

İsviçre Federal Mahkemesi Kararları

Kazadan mütevellit zararın tazmini

Haksız fiil sebebile mes'uliyet. — Çalışmıya iktidarsızlık — Kâr getirici bir sa'nat icra etmiyen evli bir kadının malûliyeti. — Kazanın faili aleyhine zararüziyan davası. Davanın kabulü

1 — Evli bir kadının çalışmıya iktidarsızlığı aile iktisadı için bir zarar teşkil eder ve bir tazminata hak verir:
(Esbabı mucibe 4 a ve b)

2 — Çalışma iktidarı, kazanma iktidarının aynı değildir.
Kazazedenin hali hazırdaki vaziyeti maliyesine, hakikaten bir kârdan mahrumiyetin fıkdanına bakılmaksızın çalışma iktidarının tenakusu istikbal için zararü ziyana hak verir. (Esbabı mucibe 4 b)

3 — Zarar senevi namile tazminatın miktarı federal mahkeme tarafından serbestçe tayin edilir.

Lanini aleyhine madam Morton'un davası

10 Mart 1931

İradı ile geçinen ve bir san'at sahibi olmıyan madam M. Locarno da eski Douane sokağında 16 nisan 1928 tarihinde G. L. namında bir motosikletli tarafından devrildi, Kazanın devamlı neticeleri sağ ayağın çarpılmasından, ruhî teşevvüşat ve yüzde yirmi nisbetinde daimî malûliyetten ibarettir. Madam M. G. L. aleyhinde 33,712,70 tediyesi için

160

dava ikame etti. Müddeiye verilecek paran ınmiktarı bidayet mahkemesi tarafından 23,758,70 frank, kanton istinaf mahkemesi tarafından da 9.709,30 frank olarak tesbit edildi. Federal mahkeme kendisine vaki olan müracaat üzerine müddeaaleyhin mukabil talebini ret ve mûddeinin talebini kısmen kabul ve müddeiye 15,000 frank tazminat verdi.

[Hulâsa]

Esbabı mucibeden bir kısım

4 - Tetkik edilmek üzere kalan müddeinin çalışma iktidarından muvakkat bir zaman için (bir sene) tamamen mahrum kaldığı ve yüzde yirmi nisbetindeki daimî malûliyeti hakkındaki iddiasıdır.

a) Federal mahkeme, müddeiye 15,000 frank tahsis eden mümeyyezün bih hükmü birinci noktada tasdik eder! ve bu tasdik keyfiyeti yalniz hükümde izah edilen ve federal mahkemece kabul edilen esbabı mucibeye değil, mülâhazatı atiyeye müstenittir: Müddei kaza neticesi olarak, oldukça uzun bir müddet evden gaybubet etmeğe mecbur kaldı; bu mecburiyeti kazanın zarurî kıldığı tedaviler tevlit etti. Binaenaleyh müddei, bu müddet zarfında eve ait her hangi bir faaliyette bulunamadığı gibi ev işlerini idare, hizmetçilere nazaret, hesabatı tesviye ilâ edemedi ve bu aile iktisadı zararına vaki oldu. İşlerin alelâde cereyanı tarzına muvafık olduğu için kanton istinaf mahkemesinin yaptığı gibi M. ailesinin bu müddet esnasında yabancı kuvvetlere müracaat etmeğe mecbur kaldığı kabul edilebilir. Filhakika kaideten ev masraflarının koca tarafından tahammül edilmesine nazaran bu zarar unsurunu dermeyan etmenin müddeiden ziyade kocasına ait olup olmadığı düşünülebilirdi. Maamafih mesele bu cihetten nazarı itibara alınmamıştır.

b) Yüzde yirmi nisbetinde çalışma malûliyetine gelince: Bidayet mahkemesi müddeinin müstakbel zararı için 7290 frank tazminat tahsis etti. Bu mahkeme hesabını senede altı yüz frank kârın tenakusu üzerine istinat ettirmiştir. Kanton istinaf mahkemesi müddeinin bir san'at icra etmediğini ve kâr getirici bir maksatla aslâ çalışmadığı esasına dayanarak bu maddeyi ortadan kaldırmıştır. Mesaili maddiyeye taallûk eden bu müşahedeler kendisini ilzam etmekle beraber federal mahkeme prensip itibarile müddeinin bu unvan altında da bir tazminata hakkı olduğu fikrindedir. Filhakika kanton istinaf mahkemesi - iyi malî şerait içinde bulunduğu halde müddeinin kazadan evvel hiç olmazsa ev işlerile meşgul olduğu, muayene ile tesbit edilen teşevvüşatı ruhiye sebebile müddeinin evvelce hizmetcisine veya hizmetcilerine yaptığı yardımın bademe sureti kat'iyede azaldığı ve bu teşevvüşatın istikbalde hususî tedavileri istilzam edeceği ve müddeinin bundan dolayı uzun veya kısa gaybubetleri husule geleceği hususlarını reddetmiyor.

۱۶۱

Bundan başka müddeinin yalnız müreffeh değil, hatta zengin bir ailenin uzvu bulunması hesaba katılarak kâr getirici hiç bir san'atla iştigal etmediği için kelimenin manayı hasile hali hazır için bir kazanç tenakus meselesi mevzubahs olamasa bile bu esbaptan dolayı zararü ziyan talebine olan hakkı inkâr edilemez. Hiç bir san'at icra eimiyen ve ev içinde faaliyet ibrazile iktifa eyliyen evli bir kadına kaza halinde tahsis edilecek tazminat meselesi muhtelefünfihtir, Bununla beraber kazanç iktidarının tenakusundan değil, çalışma iktidarının tenakusundan ibaret olan zarardan sureti umumiyede bahseden borçlar kanununun 46 [Türk borçlar kanunu madde 46] ıncı maddenin birinci fıkrası hâkime, istikbal için çalışma iktidarının tenakus veya büsbütün münselip olması ihtimalini hesaba katmak için müsaade verir. Kazazedenin malî vaziyetinde mümkün olan bir tebeddül filhakika onu bilâhare kâr getirici bir san'at icrasına veya bir başka faaliyet ibrazına mecbur edebilir. Federal mahkeme bu sebebe binaen adilâne ve ahvale uygun bulunduğu bidayet mahkemesinin hükmünü bu noktada tasdik eder ve müddeiye, maruz kaldığı daimî çalışma iktidarının tenakusundan dolayı 7296 frank tazminat tahsis eder.

5 - Federal mahkeme zararı manevi için tazminatın tayininde kanton istinaf mahkemesinin hükmünü tasdik eder. Muayeneden kazanın vahim, yara ve tedavisinin ıztırabaver, neticelerin ağır olduğu anlaşılıyor. Müddei daimî surette topal kalacak. Devamlı bir mahiyeti haiz olan bu maddî malûliyet müddeinin maneviyatı üzerine tesir yaptığı ve maneviyatını bozduğu gibi tıbbî ehli hibrenin beyanına nazaran tesbit edilen teşevvüşatı asabiyenin de yegâne sebebini teşkil ediyor.

Hadiseyi muhit olan ahvali nazarı itibara alarak baliğını serbestçe tayin etmek salâhiyetini istimal eden federal mahkemeye zararı manevinin tazmini için 3,000 frank verilmesi adalete muvafık görünüyor. (Borçlar kanunu madde 47, Türk borçlar kanunu madde 47)

[30 Eylül 1931 tarihli ve 16 numaralı journal des tribunaux] den

Tercüme eden
Kemal Galip

maadasında uzakta oturması gibi bir sebep dolayısile duruşmada hazır bulunması mecburiyetinden azade kılınmasını mahkemeden talep edebilir (madde 226). Bu takdirde maznunun, ilk tahkikatta sorgusu yapılmamış ise istinabe suretile sorgusu yapılmalıdır. Sorgu zabıtnamesi duruşmada okunmalıdır. Fakat duruşma esnasında suçun ağır cezalı cürümlerden olduğu tebeyyün ederse duruşma talik edilerek maznunun hazır olması emrolunur.

Maznun duruşmaya gelmiş fakat duruşma esnasında savuşursa (ki buna mani olmak reisin kudreti dahilindedir madde 224 fıkra I) veya tehir edilmiş olan duruşmayı takip eden duruşmaya gelmez ise evvelce kendisi sorguya çekilmiş bulunur ve artık huzuruna mahkemece de lüzum görülmemiş olursa dava gıyabında bitirilebilir (madde 224 fıkra 2). Duruşma maznunun huzuru olmaksızın yapılacak ise - yani gerek maznun, talebi üzerine huzurdan vareste kılınmış olsun gerekse duruşmadan savuşmuş olan her hal ve takdirde - maznun yerine müdafi gönderebilir. Müdafi diye yalnız avukata denmez, müşavir de müdafidir Fakat şahsî davada şahsî davacı yerine ancak bir avukat gönderebilir. (madde 348) Maznun bu salâhiyetini kullanmamış ise eski hale getirme talebinde bulunabilir, fakat kendi talebi ile huzurdan vareste kılınmış maznun eski hale getirme talebinde bulunamaz (madde 228, 41 ve müteakip maddeler) tabiî eski hale getirme talebi eski hale getirmeği tecviz edecek bir sebebe istinat eylemelidir (madde 41 ve sonra gelen maddeler). Ve nihayet mahkeme maznunun şeriklerinden birinin veya bir şahidin hakikatı maznunun yüzüne karşı söyliyemediğini görürse maznunu sorgu ve dinleme sırasında mahkeme salonundan çıkartabilir. Fakat reis maznuna gıyabında yapılan söz ve işlerin esaslı noktalarını bildirmelidir (madde 240)

Duruşmanın maznunun gıyabında yapılamıyacağı esası şifahiyet aslının icabatıdır. 269 uncu ve sonra gelen maddelerde tanzim edilmiş olan gaiplerin muhakemesinden burada bahsetmiyeceğiz bu muhakeme yalnız ikametgâhları meçhul veya ecnebi memlekette sakin olupta salâhiyetli mahkeme huzuruna celbi mümkün veya münasip olmıyan maznunlar hakkında dar bir tarzda kabili tatbiktir; yani tahkikatın mevzuu olan suç para cezasını veya müsadereyi veya her ikisini istilzam eden suçlardan olduğu takdirde kabili tatbiktir (madde 270).

Kanun sulh mahkemeleri için (205) inci maddesinde basit bir usulü muhakemeye müsaade eyliyor besatet yazılı bir iddianameye ve son tahkikatın açılması kararına lüzum olmaksızın duruşma yapılabilmesinden ibarettir ki (205) inci maddenin bu istisnaî hükmü (muvakkat A maddesinin) 8 numaralı fıkrası ile umumî kılınmıştır. Bunun içindir ki (205) inci maddenin hükmü hakkında burada fazla söylemeğe lüzum yoktur.

Mahkemeye maznun diye çağırılan bilfarz Mehmedin, maznun Meh-

met olmayıp başka Mehmet olduğu anlaşılırsa hakkında beraet kararı vermeğe lüzum yoktur. Duruşmayı talik etmek ve hakiki maznunu davet eylemek käfi gelir. Fakat hatta muhakemenin duruşmadan evvelki safhasında yapılmış ve dava hakikaten maznun olan Mehmetten gayri bir Mehmet aleyhine ikame edilmiş ise ozaman masum Mehmedi beraet ettirmek ve maznun Mehmet hakkında yeniden amme davası açmak iktiza eyler. Fakat hata açılmaz ve masum Mehmet maznun Mehmedin yerine mahkûm edilirse hükün kimin hakkında verilmiş olur. Yani mahkemenin huzuruna çıkmış olan masum Mehmet hakkında mı yoksa hüküm namına verilmiş olan maznun Mehmet hakkında mı verilmiş olur? Mahkûm olan daima mahkemenin huzuruna çıkmış her hangi bir hata veya kastla çıkmış olan kimsedir. Mahkemenin huzuruna çıkmamış, sorgusu yapılmamış kendisini müdafaa etmemiş, hakkında şifahî mahkeme yapılmamış kimse asla mahkûm olmuş denemez. Şifahiyet aslı mucibince hüküm ancak kendisile göz göze gelinen maznun hakkında verilebilir.

Masum Mehmet hakkında verilmiş hükmün kıymeti hakkındaki suallere gelince o sualleri kazıyei mu'ıkeme bahsinde tetkik ve tahlil eyliyeceğiz.

XIV

Hüküm

Celse zabıtlarının fıkrai hükmiye ile bitmesi lâzım geldiğini arzeylemiştik. Binaenaleyh fıkrai hükmiye zabıtnamenin bir kısmıdır, bir parçasıdır. Fakat hükmün aslı, (müsv ddesi) zabıtnameden ayrıdır. Hükmün aslını (müsveddesini) usulün 268 inci maddesinin birinci fıkrası mucibince, mahkeme tefhimden itibaran üç gün içinde kalem ealıp dava dosyasına koymağa mecburdur. Fakat 268 inci maddenin müddete müteallik hükmü talimat kabilinden olduğundan mahkemenin bu hükme riayet eyliyememesi hiç bir usulî netice vermez, yani nakza esas olmaz. Hükmün aslı hüküm esbabı mucibesile fıkrai hükmiyeyi muhtevi olmalı ve hükme iştirak etmiş hâkimlerin cümlesi tarafından imzalanmış olmalıdır (madde 268 ikinci fıkra). Hükmün şekil ve mebnasına ait rükünleri 268 inci madde ihtiva etmektedir; maanisine ait hükümler ise (260) ıncı maddede zikredilmiştir. 268 inci madde hükümleri sade ve basittir; aşağıda arz edeceğimiz misal ile kâfi derecede tenevvür ve tavazzuh eyler. [1]

Fakat hükmün ihtiva eylemesi lâzım gelen ruh ve manayı hükümde ifade ettirebilmeğe gelince bu kolay olmadığı gibi 260 ıncı maddenin hükümlerine riayet edebilmekle de tamamile temin edilemez, yani tam manasile bir ilâm vücuda getirilmiş olamaz. Şimdi yukarıdan beri tetkik etmekte olduğumuz canbaz (C) ve rençber (D) davasına dair bir hüküm kaleme alalım:

Türk Milleti Namına

Hırsızlıktan dolayı halen mevkuf bulunan I.... lı, 37 yaşında müslüman canbaz (C) ile II...lı, 29 yaşında Gildani rencber (D) aleyhlerine ikame edilen amme davasında ..... asliye ceza mahkemesi;

---

[1] Prusyada hüküm kesbi kat'iyet ettikten sonra müddei umumilik fıkrai hükmiyeyi zabıtaya bildirir; bunun içinde 268 inci madde emreyle mediği halde Prusya adliye nezareti mahkûmiyeti tazammun eden fıkrai hükmiyelere mahkûmun kim olduğunun hüviyeti sabit olacak tarzda yazılmasını emretmiştir. Fakat mahkûmun sabıkası olup olmadığı fıkrai hükmiyeye konmaz; çünkü hüküm esbabı mucibesinin ihtiva eylemesi lâzım gelen şeylerden biridir. Bizde de müddei umumilerin fıkrai hükmiyeyi kesbi kat'iyet ettikten sonra polise bildirmesi pek faideli olur, tabiî kabahat mahkûmiyetlerini bildirmekte ne lüzum ne de faide vardır.

Ahmet Beyin
Reis
Mehmet Beyin
Ali Beyin
Aza
Hasan Beyin
Müddei umumî
Hüseyin Beyin
Zabıt kâtibi olarak

İştirak eylemiş oldukları 17 mayıs 1930 tarihli celsede [1]
Fiili müddeabih olan hırsızlığa mücaseretleri sabit olan maznunların üç sene ağır hapse, üç sene müddetle hidematı ammeden memnuiyete ve masarifi muhakemeye [2] mahkûmiyetlerine karar verilmiştir.

Esbabı mucibe

3 Şubat 1930 gecesi (O..) de mukim çiftçi (A) nın iki atı da ahırından çalınmıştır. Bir gün evveli (A) akşam üstü hayvanlarına yemlerini verdikten sonra ahırın kapısını kendi elile kilitlemiştir. Sabahleyin saat beş sularında asma kilidi kırılmış, ahır kapısını yarı açık ve hayvanları kaybolmuş bir halde görmüş ve bulmuştur. Hayvanların

[1] Buraya mutlaka tefhim günü yazılmalıdır, Meselâ eğer dava bir celsede bitmiş ve hüküm de aynı celsede tefhim edilmiş ise tabiidir ki ortada tek bir celse olduğu için o celse günü yazılır. Eğer dava bir kaç celse cereyan eylemiş ise hükmün tefhim edilmiş olduğu son celse tarihi yazılır. Eğer karar tefhimi için ayrıca bir gün tayin edilmiş ise tefhim gününün tarihi yazılır.

[2] Ceza muhakemeleri usulü kanunu madde 406: «Hükümler ve kararnamelerle tahkikatın düşmesine dair olan kararlar muhakeme masraflarının dahi tahmil olunacağını tayin eder.» İlk tahkikatı müteakip maznunun muhakemesinin men'ine dair verilen kararlarda masarifin kime tahmil edileceği hakkında bir kararı da ihtiva eylemelidir fakat ameliyatta maznunun muhakemesinin men'i halinde mahkeme masraflarını tahmil edecek kimse mevcut olmadığından bu cihet ihmal edilir çünkü maznun aleyhine meni muhakeme kararı verilmiş olduğundan masraflara tahammül eylemez (madde 409 fıkra I mukayese ediniz), bir üçüncü şahsın masarife mahkûm edilmesi hali ise pek ender bir vak'adır (madde 412 ve 411). Müddei umumilerin hazırlık tahkikatının düşmesine dair vereceği kararlarda masarif hakkında bir karar ittihazına lüzum yoktur.

nal izleri iki insan ayak izi ile beraber Suriye hududuna doğru giden yol üzerinde kabili müşahede idi.

İzleri tâkiben hırsızların peşine koyulmuş olan mağdurun oğlu yirmi yaşında (B) ile jandarma onbaşısı (C) ve jandarma neferi (D) aynı gün saat (9) a doğru yâni vak'anın hudusüne ıtla'dan takriben dört saat sonra çalınmış olan atlarla maznunlara huduttaki (...) hanında rastlamışlardır. Atlar hanın ahırında, maznunlar da hanın kahvesinde bulunuyorlardı. Maznunlar atları biraz evvel yüz liraya hancıya satmış olduklarını söylemişler ve hancı da maznunların bu ifadelerini teyit ve tasdik etmiştir. Maznunlar hayvanları ne tarz ile iktisap etmiş oldukları hakkında hakikate tevafuk etmiyen beyanatta bulunarak atları birkaç gün mukaddem seyyar bir aşiretten ve meçhulleri olan kimselerden satın almış olduklarını söylemişlerdir. Maznunların atları seyyar bir aşiretten satın almış olmaları mümkün değildir. Çünkü atların (A) nın atları olduğunda şek ve şüphe yoktur. Maznunların satın aldıklarını iddia eyledikleri gün ile onu tâkip eden günlerde dahi atların (A) nın yedi tasarrufunda bulunmakta olduğu da sabittir. Gerçi maznunların hancıya satmış oldukları atların (A) nın atları olmadığını ve (A) nın atlarını çalmamış olduklarını iddia eyliyorlär ve bizzat (A) nın atlarını hacizden kurtarmak kasdile bir tarafa saklamış olduğunu söylüyorlar. Mahkeme, maznunların hiçbir delil ile teyit edilmiyen bu iddialarını kabul eylememiştir. Müdafaa şahidi olarak dinlenmiş olan(...) de atların, maznunlar tarafından iddia edildiği veçhile seyyar bir aşiretten satın alınmış olduğunu söyliyememiştir.

Aynı günde maznunlar jandarmalar tarafından (O..) ya nakıl edilir iken çarıklı olan ayakları henüz bozulmamış olan ve yalnız hırsızların olabilecek olan izlerle tatbik edilmiştir. İzler tamamile maznunların ayaklarile tetabuk ve tevafuk eyliyordu.

Mahkeme şahit mağdur (A) ile oğlu (B) nin jandarma ombaşısı (C) ve jandarma (D) nın yemini vaki ile şehadetlerine ibtina ederek vak'aları sabit addetmiştir. Hepsi de şayanı itimat olan şahitler, bilhassa davada hiçbir menfaat ve alâkası bulunmıyan jandarma ombaşısı (C) ile jandarma neferi (D) atların alâmeti farikalarını zikir suretile mağdur (A) ya aidiyetini söylemişlerdir. Maznunlar 3 şubat gecesi evlerinde bulunduklarını da ikrar eylemişler ve fakat bunun sebebini izah eylememişlerdir. Bu sebeplerden dolayı mahkeme maznunların atları çalan kimseler olduğuna ve atları kapalı oldukları ahırdan kilidi kırmak suretile çalmış olduklarına kanaat hasıl etmiştir. Hırsızların maznunlardan başka kimselerin olabilmesi ihtimali ise ancak maznunların atları sirkatin vukua geldiği gece hırsızlardan satın alabilmiş olmaları ile mümkün olabilir. Fakat mahkemenin bu ihtimali nazara alabilmesine müsait olabilecek hiçbir esas mevcut olmadığı gibi maznun-

ların da böyle bir iddiaları sebkat etmemiştir. Ayak izlerinin maznunların ayak izlerile tetabuk eylemiş olması da hırsızların maznunlardan başka kimse olmadığını ısbat etmektedir. Mahkûmların atları hancı (..) a satmak istemiş olmaları vak'ası ise atların kendileri tarafından haksız bir tarzda iktisap edilmiş olduğu zannını kuvvetleştirmekte ve hancının bedeli vermemiş olması vak'ası da sabit kılmaktadır.

Mesrudatı ânifeye nazaran:

Maznunların 3 şubat 1930 gecesi ve (...) mahalde çiftçi (A) nın iki atını merkumun rıza ve malûmatı olmaksızın bulunduğu yerden intifa maksadile beraberce almış oldukları.

Ve bilhassa meskûn bir hanenin doğrudan doğruya müştemilâtından olan mahalden kapıyı kırmak suretile almış oldukları sabit olmuştur.

Bu sebepten maznunlar ceza kanununun fiillerine tevafuk eyliyen 493 üncü maddesinin 12 numaralı fıkrası mucibince ve 64 üncü madde hükmüne tevfikan cezalandırılmışlardır. Suçun ağırlığı ve maznunların şahsiyeti cezayı hafifleten bir sebebin kabulüne imkân verdirmemektedir. Maznunlardan birinin diğerinden daha suçlu olduğu da sabit olamadığından ceza her iki maznuna müsavi derecede verilmiştir. Mahkeme masrafları hakkındaki karar ceza muhakemeleri usulü kanununun 406 ıncı maddesine tevfikan verilmiştir.

Hâkimlerin imzaları

Nümune olarak arzeylediğimiz bu ilâmın başlığı 268 inci maddenin «hüküm fıkrası, celsenin tarihini ve celsede hazır bulunan hâkimlerin ve Cumhuriyet müddei umumisinin ve zabıt kâtiplerinin adını ihtiva eder» diyen 4 üncü fıkrası hükmüne tevafuk eyler. Kanunda «hüküm fıkrası» yerine sadece «hüküm, celsenin tarihini ...» denmiş olsa idi çok daha doğru olurdu.

Hâkimlerin imzaları gene 268 inci maddenin «hüküm ve kararlar buna iştirak eden hâkimler tarafından imzalanır» diyen 2 inci fıkrası hükmü icabındandır. Sonradan yapılan tagayyürat ve ilâvelerde bütün hâkimler tarafından imzalanmalıdır. Tagayyürat ve ilâveler hükmün esaslı bir noktasına ait olup ta altı hükme iştirak eden bütün hâkimler tarafından imzalanmamış olursa nakızedilir. Hüküm, celse zabıtnamelerinin bir kısmı da yapılabilir. Çünkü celse zabıtnamesinin hatemesi olan hüküm fıkrasına, hükme esbabı mucibesini de ilâveden hâkimler memnu değillerdir.

Bu takdirde hükmün başlığı arzeylediğimiz nümuneden zarurî olarak inhiraf eyler. Çünkü başlık zait olur. Şu sebepten ki başlığın ih-

tiva eylediği kayıltlar celse zaptının da bağlangıcıdır. Hüküm zabıtnameye yazılır ise zabıtnamenin artık yalnız reis ve zabıt kâtibi tarafından imzalanması kâfi gelmez; bütün hâkimler tarafından imza edilmesi iktiza eder. Hükümde zabıt kâtibinin imzası lâzım olmadığı halde zabıtnameye yazılması takdirde onun da imzası lâzım gelir.

Hüküm esbabı mucibesinin tamamile zabıtnameye yazılmasının caiz olması 268 inci maddenin birinci fıkrası hükmünden müsteban olmaktadır. Hüküm, esbabı mucibesile beraber zabıtnamenin bir kısmını teşkil eder. Binaenaleyh zabıtname esbabı mucibenin sonile biter. Yalnız ameliyatta hüküm esbabı mucibesinin zabıtnameye dercedilmesi ekseriya ne mümkün olur ne de münasip olur. Dava dosyasına yalnız esbabı mucibe kısmını raptetmek ise doğru olmaz.

Hüküm fıkrası, hükmün en esaslı kısmıdır. Hüküm için (esbabı mucibe için değil) esaslı olan şeyleri ihtiva eyler.

Fıkrai hükmiyenin neyi ihtiva eylemesi lâzım geldiğini kanun tâyin etmemiştir. Ameliyat ile taayyün eyliyen bu kısma, memleketimizde «müttefikan» veya «ekseriyetle» «kabili temyiz olmak üzere» gibi lüzumsuz ibarelerden koymak, ceza kanununun tatbik edilen maddesini de yazmak âdettir. Hüküm fıkrası hüküm esbabı mucibesile bir kül teşkil edince ve hüküm fıkrasının tavzih ve tenviri hüküm esbabı mucibesinde mündemiç bulununca artık hüküm fıkrası yalnız hüküm için esaslı olan cihet i ihtiva etmelidir; fakat esbabı mucibeden bir şey alınarak itmam ve ikmale hacet olmıyacak derecede tamam ve müstakil olarak ihtiva eylemelidir. Bu zaruret 396 ıncı madde hükmünden zahir olur çünkü 396 ıncı maddesi mucibince cezanın infazı aslına mutabık olan hüküm fıkrası sureti üzerine takip olunacağından kanunun hüküm fıkrasının hükmedilen şeyi tamam ve müstakil olarak ihtiva eylemesini emreylemiş olduğu zahir ve sabit olur. Aksi takdirde hüküm fıkrası cezanın infazı için lâzım olan esaslı ciheti tamam olarak ihtiva eylediği farz ve kabul edilemezdi. Esbabı mucibe hüküm olmadığından fıkrai hükmiye esbabı mucibe ile itmam edilemez.

Hüküm fıkrasını «maznun hırsızlıktan dolayı üç sene hapis cezasına mahkûm edilmiştir» yahut «maznun hırsızlıktan dolayı üç sene hapis cezasile cezalandırılmıştır.» Şeklinde yazmak tamam ve doğru olur, Çünkü evvelâ maznunun hangi suçu işlemiş olmakla maznun bulunduğu gösterilmiştir; bu cihet kat'iyen ihmal edilmemelidir. Suç en kısa şekilde olmak üzere bu tarzda beyan edilebilir, Hüküm fıkrasını «maznun hırsızlık suçunu işlemiş olmakla mücrimdir; bu sebepten üç sene hapis cezasına mahkûm edilmiştir.» Şeklinde yazmakta caizdir. Her halde maznuna isnat edilen suçun ne olduğu suçun ismile yazılmalıdır: «Maznun emniyeti sui istimalden dolayı...» gibi suç kat'iyen ona taallûk

eden kanun maddesile ifade edilmemelidir. Bilfarz «maznun, ceza kanununun 493 üncü maddesinin 12 inci fıkrasına mugayir hareketinden dolayı...» Şeklinde ifade eylemek suçun ne olduğunu hukukcuların bile anlayamamasına müeddi olur, suç ifade edilirken bütün kanunî unsurlarını da beraberce zikretmek lâzım değildir yalnız bilfarz kasten yangın ika etmiş bir maznunun suçu filine tevafuk eyliyen maddenin bulunduğu babın unvanı alınarak «maznun ammenin selâmeti aleyhinde cürüm işlemiş olduğundan dolayı...» Şeklinde de ifade olunamaz. Suç taayyün ettirilmelidir.

Bir suç kanunda basit ve mevsuf (suçu ağırlaştıran hallerle mevsuf) şekillerde olarak kabul edilmiş ise, bilfarz adî söğme (zem) ile bir maddei mahsusa izafe eylemek suretile söğmekten (kadh) birincisi adî hakaret ikincisi mevsuf hakarettir. Hırsızlık hem adî ve basit olur hem mevsuf olur. Suç mevsuf olur ise hüküm fıkrasının bu ciheti izhar eylemesi «maznun mevsuf hırsızlıktan dolayı..» demesi daha muvafık olur ise de suçun mevsuf olduğunu zikretmemek hükmü iptal etmez. Çünkü kanun cürmün mevsuf şekline basit ve adî şekline verdiği isimden gayri bir isim vermiş ise tabiatile o isim verilecektir. Meselâ kanun adî hakarete söğme demiştir mevsuf hakarete hakaret demiştir. Binaenaleyh artık mevsuf söğme veya mevsuf hakaret demek doğru olmaz. Kanun cürmün mevsuf şekline hususî bir isim vermemiş ise suçu ağırlaştıran haller esbabı mucibede gösterileceğinden ve cürmün ismi ve mahiyeti değişmeyeceğinden hüküm fıkrasında izhar edilmemesi hüküm fıkrasının kemaline halel vermez. Ceza kanununun 193 üncü maddesinin birinci fıkrası meskene girmek suçunun basit ve adî şeklini kaydeyler; İkinci fıkrası ise mevsuf şeklini (yani geceleyin girmek, şahıslar aleyhinde şiddet istimal ederek girmek, silâh ile girmek gibi suçu ağırlaştıran hallerle mevsuf olan) şeklini kaydeder. Hüküm fıkrasında suçun mevsufiyetini gerek mevsuf kelimesile gerekse mevsufiyeti yapan hallerin zikri suretile izhar etmek gerçi yanlış olmaz. Meskene girmek suçu maznunlar tarafından toplu olarak işlenmiş ise maznunların taaddüdü başlı başına mevsufiyeti izhar eyler.

Cürümde içtima var ise maznunun işlemiş olduğu memnu fiillerin hepsi hüküm fıkrasında zikredilmelidir; Meselâ: «Maznun dolandırıcılık emniyeti suiistimal ve tehditten dolayı..» demelidir yahut «maznun dolandırıcılık fiilini işlemiş olmakla mücrimdir bu sebepten .... mahkûm edilmiştir diğer taraftan emniyeti suiistimal fiilini işlemiş olduğu sabit olamadığından bu cihetten beraetine hükmedilmiştir.» şeklinde yazılmalıdır. Maznunun sabit olamıyan suçlarını meskûtünanh bırakmak suretile maznunu beraet ettirmek caiz değildir.

İçtima eden memnu fiillerin hepsi de aynı ise (yani memnu fiillerin hepsi de hırsızlık veya hepsi de dolandırıcılık ise) memnu fiillerin